

Poslání a služba proroků

- proroci ve Starém zákoně

	Uvedení	3
	Stručný přehled a mapy	4
září 08	<i>Je třeba se rozhodnout</i> <i>Eliáš – nekulhat na obě strany...</i>	9
říjen 08	<i>Být na svém místě a neutíkat</i> <i>Jonáš – malé srdce a velký Bůh...</i>	13
listopad 08	<i>Život a bohoslužba se nesmí oddělovat</i> <i>Amos – prorok Boží spravedlnosti</i>	17
prosinec 08	<i>Zkouška a trest jako výraz Boží lásky k nám</i> <i>Ozeáš – zasnoubím si tě věrností...</i>	21
leden 09	<i>Dosvědčovat svatost Boží svou vírou</i> <i>Izaiáš – nebudete-li stálí ve víře, neobstojíte...</i>	25
únor 09	<i>Co dělat, když jsme zhřešili?</i> <i>Micheáš – kdo je Bůh jako ty?</i>	29
březen 09	<i>Bože, Tobě svěřuji svou krizi</i> <i>Jeremiáš – neboj se jich, já budu s tebou...</i>	33
duben 09	<i>Být nositelem naděje</i> <i>Ezechiel – dám vám nové srdce...</i>	37
květen 09	<i>Být nositelem útěchy</i> <i>Druhý Izaiáš – těšte můj národ...</i>	41
červen 09	<i>Dát Bohu první místo a to nejlepší</i> <i>Ageus, Malachiáš – buďte rozhodní!</i>	44
PŘÍLOHA 1:	Ti, na které nezůstalo místo... <i>Sofoniáš, Nahum, Habakuk, Zachariáš, Joel, Abdiáš</i>	48
	Použitá literatura	49

Milí přátelé,

v rámci roku Bible v olomoucké arcidiecézi jsme loni rozjímalí o stáří v Písmu. Vzhledem k tomu, že Boží slovo je důležitou součástí našeho křesťanského života, zůstaneme i letos u Písma a odvážíme se vstoupit do Starého zákona, konkrétněji do období proroků.

Z jednotlivých úryvků nedělních liturgických čtení si můžeme udělat o působení a službě proroků jen částečný a nezřetelný obraz. Proto se letos pokusíme více proniknout k jednotlivým postavám proroků, jejich povolání a službě. Nepůjde o pouhé znalosti ze Starého zákona. Každé téma je spojeno s naším praktickým životem. Možná s překvapením zjistíme, kolik nám jejich životní svědectví mohou dát dnes:

Křesťan nesmí být polovičatý a nesmí utíkat před Bohem, potřebuje se učit milovat lidi a mít s nimi soucit (*září, říjen: Eliáš, Jonáš*). Zbožnost se nesmí omezovat jen na bohoslužbu a modlitbu, ale má zasahovat celý náš život (*listopad: Amos*). Mnohdy velmi těžce přijímáme zkoušky z Boží ruky, a přece jde o projev jeho lásky (*prosinec: Ozeáš*). Křesťan nemá malicherný pojem o Bohu, naopak nad svým Pánem žasne a vnímá jeho svatost a velikost (*leden: Izaiáš*). Vlastní hříšnost přiznává a vidí, ale nedrtí ho, nýbrž v důvěře v Boží milosrdenství povstává (*únor: Micheáš*). Není ušetřen ani vnitřních krizí, ale i zde se znovu světuje do rukou Božích (*březen: Jeremiáš*). Je pro své okolí nositelem naděje a útěchy (*duben, květen: Ezechiél, Druhý Izaiáš*). Zná pokušení stávat se soběstačným a vracet se k Bohu, až když je zle. Znovu se snaží dávat Bohu první místo ve svém životě a dávat mu to nejlepší (*červen: Ageus a Malachiáš*).

Ke každému tématu jsou nabídnuty také otázky k zamyšlení buď soukromému nebo ve vašich společenstvích. Velmi vás prosím, abyste se neuchylovali k lacinému kritizování nebo naříkání nad tím, co není v pořádku. Jde o pravdivé popsání těžkostí, ve kterých žijeme, a o pozitivní pohled na úkol, který nám Pán Bůh právě v tomto prostředí světuje!

Kolonka „Jak žít a svědčit“ na konci každého tématu je rozšířena o volný řádek nazvaný „Moje konkrétní rozhodnutí“. Má pomoci každému z nás formulovat zcela osobní výsledek našeho sdílení a modlitby.

Na konci opět nacházíte kolonku „Pro poučení“, ve které naleznete doplnění a rozvinutí látky o životě a službě jednotlivých proroků a o jejich spisech. V letošním cyklu je zmíněno pouze 11 postav biblických proroků, nešlo se zmínit o všech. Komu tento nedostatek vadí, může se podívat do dodatku materiálů, kde najde stručný přehled zbývajících prorockých postav.

Dříve než otevřete texty na jednotlivé měsíce, přečtěte si, prosím, krátké uvedení do období proroků. Několik jednoduchých znalostí nám pomůže se snadněji a s větším užitekem orientovat v jednotlivých tématech. První tabulka podává nástin starozákonních biblických dějin. My se budeme zabývat obdobím asi od roku 1000 př. Kř. do roku 400 př. Kr. Podrobnější znázornění tohoto období naleznete ve druhé tabulce. Následuje krátký historický popis jednotlivých období.

Biblické citáty jsou uvedeny podle Českého ekumenického překladu, pouze texty žalmů jsou vzaty z Bognerova překladu, který je použit v tzv. „laických breviářích“.

Opět přeji všem Boží požehnání, vytrvalost a radost z Božího slova.

P. Antonín Krasucki OP, Olomouc 2008

Co se hodí vědět hned na začátku...

Po obsazení zaslíbené země žil vyvolený národ jako volný svazek 12 kmenů. Každý kmen samostatně spravoval své území. Tyto kmeny spojovala víra v jediného Boha, který je vysvobodil z Egypta. Obsazování Palestiny se dělo různým způsobem a také v několika fázích; rozhodně trvalo déle než jedno století (srov. *Jozue, doba Soudců*). Původní kanaánské obyvatelstvo uctívalo boha úrody a plodnosti Baala a jeho manželku Aštartu.

I. OBDOBÍ KRÁLOVSTVÍ

Jednotné království (1025 – 933 př. Kr.)

Kolem roku 1000 př. Kr. se chtěl Izrael podobat okolním národům a mít svého krále. Za prvního krále nad Izraelem byl pomazán Saul. V tomto období dosáhl izraelský národ značného rozkvětu a nádhery. Ovšem politická jednota trvala jen po dobu panování krále Davida a jeho syna Šalomouna, jehož zásluhou bylo vybudování chrámu a královského paláce v Jeruzalémě. Vláda Davidova přinesla sjednocení a upevnění ve víře v jediného Boha. Po smrti Šalomounově se z dosud jednotného království odtrhlo deset severních kmenů a říše se rozdělila:

a) Severní království (933-721 př. Kr.)

Hlavním městem severního Izraele se stalo Samaří. Po zeměpisné stránce šlo o jedno z nejúrodnějších území v Palestině, bylo však zároveň nejvíce ohroženo modlářstvím a sociální nespravedlností. Toho byli svědky proroci *Ámos* a *Ozeáš*. Politická nestabilita a sousedství se silnějšími říšemi (Asýrie) nutily severní Izrael k častému uzavírání spolků a vedení válek. R. 721 bylo severní království při pádu hlavního města Samaří definitivně poraženo Asyřany a zaniklo.

b) Jižní království (933-587 př. Kr.)

Hlavním městem jižního království zůstal Jeruzalém. Po pádu severního království muselo také Judsko čelit útokům svých mocnějších sousedů. Déle než jedno století se bránilo před rozpínavostí Asýrie, Egypta a nakonec Babylonie. R. 701 vpadl do Judska asyrský král Sancherib. Byl donucen k ústupu, jeruzalémští viděli v tomto náhlém osvobození Boží zásah a pomoc. Bylo to v období *Izaiášova* a *Micheášova* působení. Asýrie jako velmoc začala upadat a naopak roste síla Babylona. Egyptský faraó Neko se rozhodl babylonské dobývání Asýrie zastavit. Avšak do Judska vpadli Babyloňané pod vedením krále Nebukadnesara a donutili obyvatele platit vysokou daň. Když se proti tomu Židé vzbouřili, vypálil Nebukadnesar chrám a zničil celý Jeruzalém. Přední obyvatele nechal odvést do zajetí r. 587. Poslední desetiletí existence jižního království jsou spjata s prorokem *Jeremiášem*.

II. OBDOBÍ BABYLONSKÉHO ZAJETÍ (587-538 př. Kr.)

Babyloňané odvedli do své země část židovského národa, zbytek zůstal v Judsku. I když jejich hmotné podmínky nebyly zlé, z hlediska víry bylo vyhnanství velkým neštěstím: Copak je babylonský Marduk silnější než Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův? V zajetí začíná lid vedený proroky a kněžími hledět na náboženské tradice jinými očima. Proroci *Ezechiel* a *Druhý Izaiáš* (kap. 40-55) zdůraznili, že jistota víry a věrnost Hospodinu, není vázána na chrám či nějaké místo, ale na Boha, který je přítomen všude tam, kde jeho lid opravdově žije smlouvu s ním sjednanou.

III. OBDOBÍ NÁVRATU A OBNOVY

Perská nadvláda (538-333)

Po necelých padesáti letech vyhnanství se objevila nová velmoc, Persie. Perský král Kýros porazil Babyloňany a to byl konec jejich říše. Kýrův vzestup vzbudil v Židech velké naděje. R. 538 vydal Kýros edikt, který umožnil Židům návrat do Judska, obnovit chrám a Jeruzalém. Později judský místodržící, králův číšník Nehemiáš a kněz Ezdráš byli pověřeni sociální a náboženskou obnovou země. V této době obnovy vystoupili proroci *Ageus*, *Zachariáš* a *Malachiáš*.

Stručný nástin starozákonních biblických dějin:

1800	1700	1600	1500	1400	1300	1200	1100	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100	
Praotcové: <i>Abraham</i> <i>Izák</i> <i>Jákob</i> <i>Josef</i>		Egyptské otroctví, exodus: <i>Mojžíš</i>			Soudcové: <i>Jozue</i> <i>Samuel</i>		Království: <i>Saul</i> <i>David</i> <i>Salomoun</i>		Severní Izrael		Jižní Izrael		<i>Babylon</i>	Peršská nadvláda	Řecká nadvláda	Řím		
1600		1200			1025		933		721		587-538		333		64 př.Kř.			

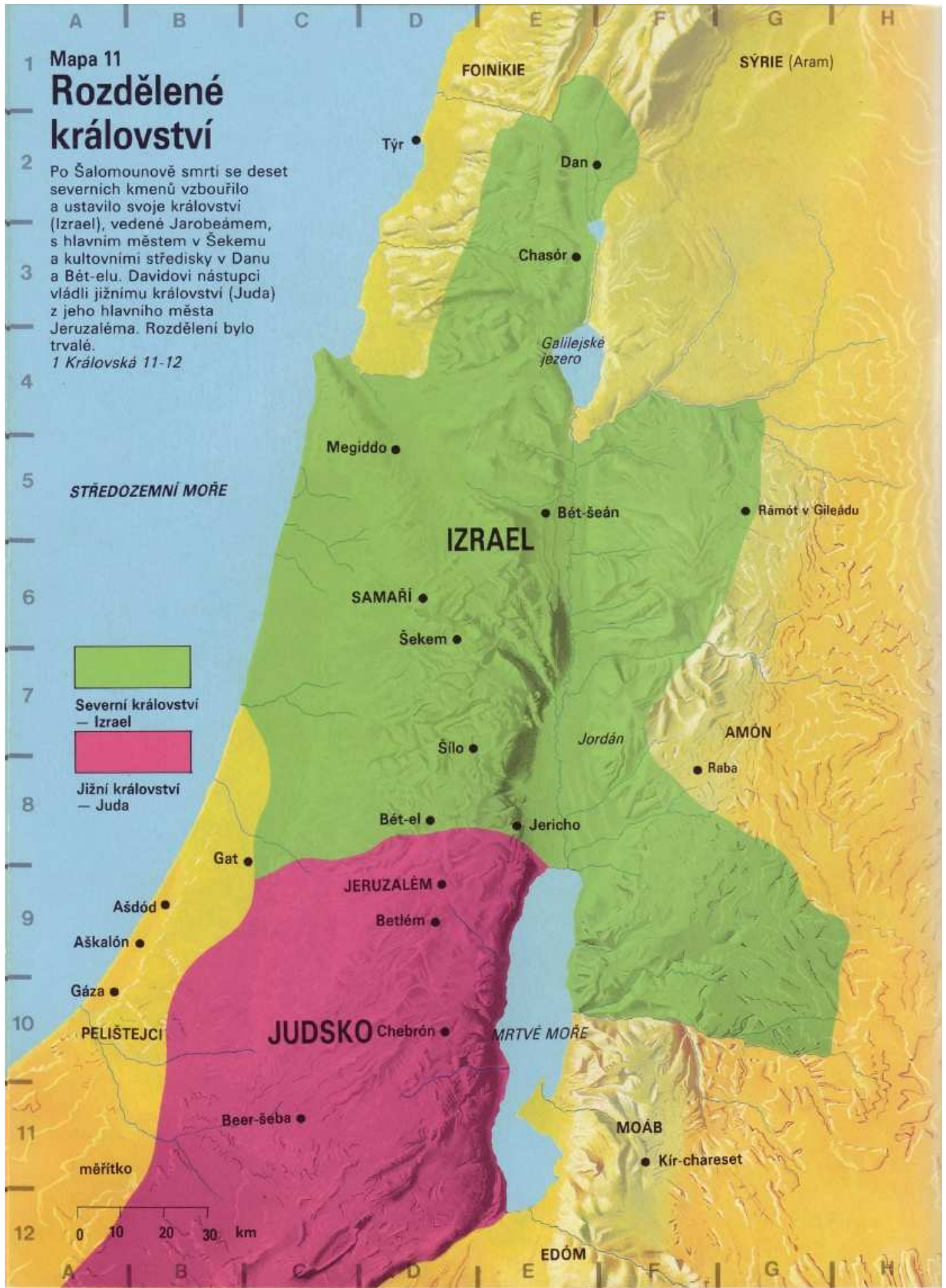
Přibližná doba působení jednotlivých proroků:

1025 př. Kr. <i>Jednotné království</i>	933 <i>Rozdělení říše</i>	721 <i>Pád Samari, konec Severního Izraele.</i>	587 <i>Pád Jeruzaléma</i>	538 <i>Návrat z babylonského zajetí</i>	S A U L	D A V I D	Š A L O M O U N	Severní Izrael:	Ek- as	Am- os	Ozeis	Izaiás	Jeremias	Ezechiel	2. Izaiás	A g	Za- chvi as	Ma- lachi as
								Jižní Judsko:										
<i>Babylonské vyhnanství:</i>																		

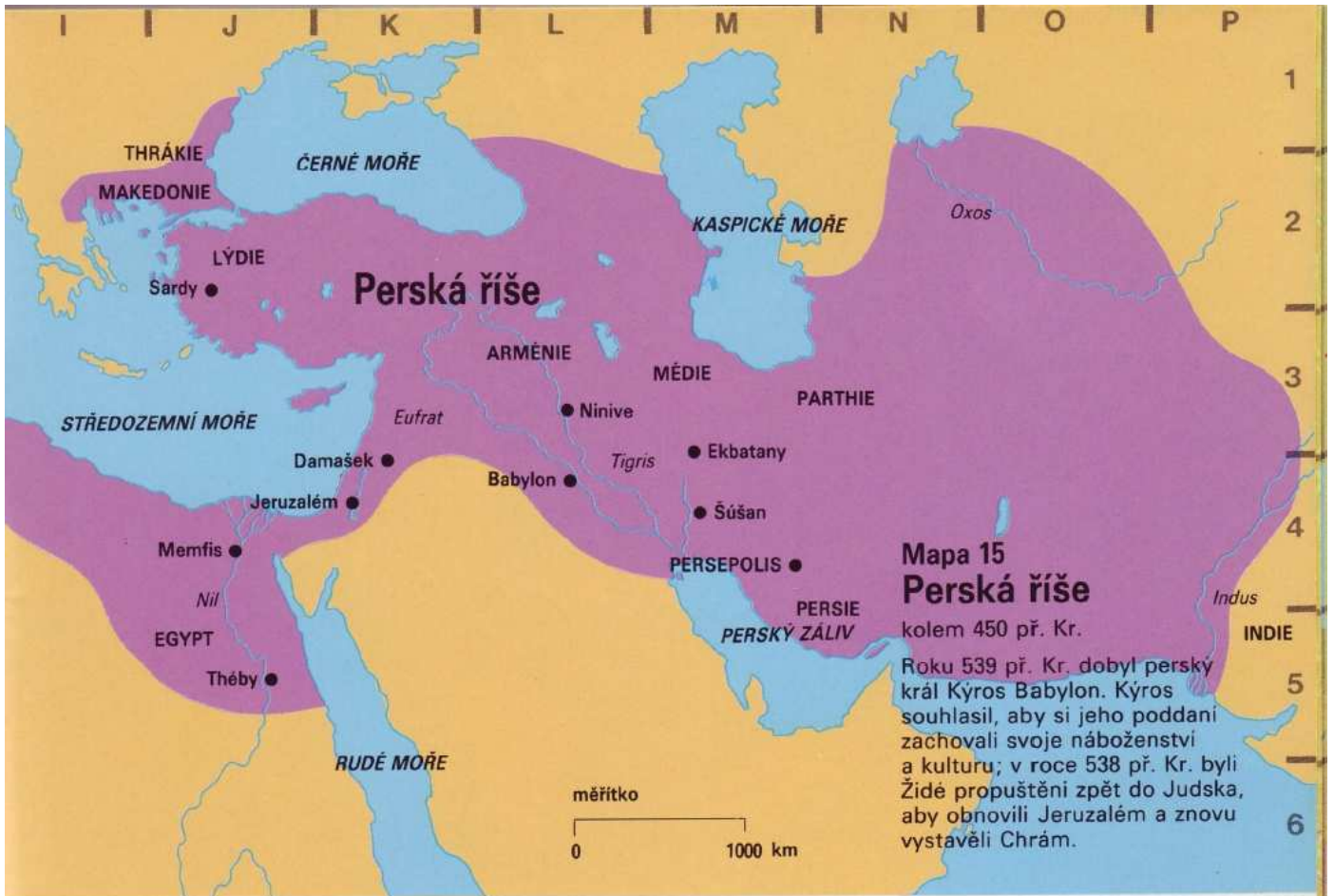
Mapa 11 Rozdělené království

Po Šalomounově smrti se deset severních kmenů vzbouřilo a ustavilo svoje království (Izrael), vedené Jarobeámem, s hlavním městem v Šekemu a kultovními středisky v Danu a Bét-elu. Davidovi nástupci vládli jižnímu království (Juda) z jeho hlavního města Jeruzaléma. Rozdělení bylo trvalé.

1 Královská 11-12

Září 2008: Eliáš – nekulhat na obě strany...

je třeba se rozhodnout

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

3. Cíl setkání

- Polovičitost se Bohu protiví a nezaslouží si ji
- Pravda není závislá na množství
- Špatnou reakcí na zlo jej pouze zbytečně posilujeme

4. Uvedení do tématu

Nejen v době proroka Eliáše byla čistota víry v Hospodina ohrožována napodobováním pohanského okolí. Víra v Hospodina byla překrývána uctíváním boha plodnosti – Baala (baal = pán, vlastník). Porušený Izrael přejímal víru Kenaanců, že nad přírodou vládne Baal, a Hospodinu vyhrzoval svrchovanost jen ve správe a ochraně lidu, když bylo nejhůř.

Izraelský král navázal dobré vztahy k Feničanům, národu mořeplavců a obchodníků. To mu poskytlo politické zázemí a hospodářské výhody. K upevnění tohoto spojení se král Achab (874-853 př. Kr.) oženil s Jezábelou, dcerou sidonského krále Etbaala, Aštartina kněze. Na důkaz spojenecké věrnosti se Achab připojil ke kultu Baalovu. Za jeho vlády dosáhl náboženský zmatek v Izraeli svého vrcholu. Jezábel, vroucí ctitelka Baalova, si ze své vlasti pozvala 450 Baalových kněží a hostila je v Samaří. Zřejmě chtěla Baalův kult zavést jako oficiální náboženství. Široké kruhy napodobovaly chování svých vládců. V této době krajního ohrožení víry v Hospodina vystoupil prorok Eliáš. Hlásal, že jakékoli kompromisní současné uctívání Hospodina a Baala je nemožné.

Tehdejší náboženská situace se velmi jasně odráží ve slovech proroka Eliáše: „*Jak dlouho budete kulhat na obě strany? Je-li Hospodin Bůh, jděte za ním, jestliže Baal, jděte za Baalem!*“ Lid mu neodpověděl ani slovo (srov. 1Král 18,21). Eliáš svědčí o Bohu a volá k rozhodnutí. Takové rozhodnutí má důsledky a může být náročné. Ale nerozhodnout se, je rovněž rozhodnutí: k nezávazné lhostejnosti, k odvratu od víry, od věrnosti a smlouvy. Polovičitost se Bohu protiví, nezaslouží si ji.

Elijáš vyzval k Božímu soudu. Místem soudu a souboje měl být Karmel, posvátné místo ctitelů Baalových, aby tím mocněji vynikla svrchovanost Hospodinova, až bude Baal poražen na svém vlastním území. Karmel je pohoří 20 km dlouhé a 550 m vysoké, pohanská svatyně tu stála ještě v době římské. Eliáš stál sám proti „*450 prorokům Baalovým a 400 prorokům Ašéřiným, kteří jedli u stolu s Jezábelou*“. Pravda však nezávisí na množství. Nakonec po velkém zázraku lidé volají: Hospodin je pravý Bůh, Hospodin je pravý Bůh! To je i smysl a překlad Eliášova jména: „Hospodin je pravý Bůh!“

5. Slovo Boží

1Král 18,21-22

„Tu přistoupil Eliáš ke všemu lidu a řekl: "Jak dlouho budete poskakovat na obě strany? Je-li Hospodin Bohem, následujte ho; jestliže Baal, jděte za ním!" Lid mu neodpověděl ani slovo. Eliáš dále řekl lidu: "Jako Hospodinův prorok zbývám už sám, ale Baalových proroků je čtyři sta padesát.“

Celý text úryvku: 1Král 18-19

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Naše doba je také poznamenána relativismem. Jsme v pokušení v praktických věcech svého života si zařizovat své záležitosti sami bez Boha a Bohu vyhradit jen určitou oblast a doby, kdy je nám těžko. Je třeba se znovu ptát, v čem se prakticky spoléháme na něco jiného než na Boha. V čem se projevuje moje polovičitost? Kde kulhám na obě strany?

Základní morální hodnoty jsou dány Bohem, nikoli odhlasovány parlamentem. Rodina, úcta k životu od jeho početí až do přirozené smrti. Nenechám se zviklat? Dokážu stát pevně? Ani zde pravda nezávisí na množství.

7. Jak žít a svědčit

- Nejen debatovat, ale také se modlit!
- Odevzdanost do Božích rukou a důvěra i ve věcech konkrétních
- Neposilovat zlo špatnou reakcí na něj

- *Moje konkrétní rozhodnutí:*

.....

7. Modlitba

„Smiluj se nade mnou, Bože, pro své milosrdenství, pro své velké slitování zahlad' mou nepravost. Úplně ze mě smyj mou vinu a očist' mě od mého hříchu. Neboť já svou nepravost uznávám, můj hřích je stále přede mnou. Hle, líbí se ti upřímné srdce, ve skrytu mě učíš moudrosti. Stvoř mi čisté srdce, Bože! Obnov ve mně ducha vytrvalosti. Vrať mi radost ze své ochrany a posilni mou velkodušnost. Otevři mé rty, Pane, aby má ústa zvěstovala tvou chválu.“

(podle Žalmu 51)

8. Pro poučení:

Kdo jsou proroci a jaké bylo jejich poslání

1. Pojem prorok a prorocství	Hebrejským slovem prorok „nabí“ (vyslov „naví“) jsou označováni ti, kdo byli Bohem povoláni (mužové i ženy) a kdo zejména v kritických obdobích vystupovali jménem Hospodinovým, aby národu hlásali Boží vůli. Povolání a posláni proroka mělo jediný cíl: být Božím mluvčím před lidmi a předat jim to, co sám dotyčný přijal od Boha. Lid měl vést král, avšak když králové zklamali a dělali to, co je zlé v Hospodinových očích, Bůh poslal svému lidu proroky. Ti hovořili jménem Božím a vyžadovali zachování smlouvy.
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	Než budeme hovořit o velkých a malých prorocích Starého zákona, je třeba připomenout, že kromě nich se s jevem prorocství setkáváme i v dalších podobách. Bible se zmiňuje o tom, že v samotném Izraeli v 9. stol. př. Kr. existovaly u svatyní skupiny , jejichž členové se shromažďovali kolem nějakého proroka, jehož nazývali „otcem“. Žili společně i se svými manželkami např. v Bet-Elu, Jerichu, Gilgálu. Vyzývali lid k obrácení, k víře v jednoho Boha, k zachování smlouvy a Božích příkazů.
4. Ozeáš	
5. Micheáš	Ženy obdařené darem prorocství většinou nepatřily do prorockých společenství. Jako prorokyně je např. připomínána Áronova sestra Miriam v souvislosti s tím, že vedla ženy k bohoslužebné oslavě Pána; prorokyně byla také Debóra, u které lid hledal radu a vedení a také Chulda, ke které král Jošijáš poslal kněze Chilkijáše.
6. Izaiáš	
7. Jeremiáš	Vedle pravých proroků nám Bible připomíná také proroky nepravé , kteří vystupovali a hovořili ve jménu cizích božstev anebo předstírali, že je poslal Hospodin. Většinou hlásali pouze to, co se líbilo lidu a naopak v kritických okamžicích mlčeli a zdráhali se hovořit o Božích trestech a vyzývat lid k pokání, ať už proto, aby neztratili přízeň nebo aby z toho měli zisk. Zákon uvádí tři kritéria k rozeznání pravého proroka: 1. prorocké znamení jako důkaz pravdivosti toho, co hovoří; 2. splnění jeho předpovědi; 3. pravověrný obsah učení
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	
10. Aggeus a Malachiáš	I u ostatních starověkých národů nacházíme projevy náboženského života srovnatelné s jevem prorocství. Např. v Egyptě, Mezopotámii a Kanaánu existovala organizovaná hnutí a sdružení proroků. Totéž lze říci také o Řecích a Římanech. Avšak mimobiblický profetismus se většinou zakládal na osobních schopnostech a na extatických stavech členů těchto skupin, které kromě toho byly také pod vlivem současných politických a náboženských proudů.
	Proroci, o kterých budeme letos rozjímat, nepatřili do výše uvedených skupin proroků, měli však co do činění s některými jejich skupinami a především s proroky nepravými.
	Prorocké poselství prorok dostával rozličným způsobem: buď jako Boží výrok ve vidění smyslově vnímatelném, nebo jako vnitřní názornou představu (tzv. vnitřní vidění) anebo jako čistě rozumové pochopení skutečnosti ve světle Božího zjevení. Proroci byli pevně přesvědčeni, že jejich vidění nejsou výplodem jejich fantazie ani iluzí, ale že odpovídají konkrétní skutečnosti a pocházejí přímo od Boha, který jimi zjevuje svá tajemství a svou vůli.
	Také zveřejnění a ohlášení prorockého poselství mohlo být vyjádřeno slovy, symbolickými úkony nebo spisem:
	a) <i>slovy</i> Proroci odevzdávali svá poselství většinou ve formě výroků: nejprve se uvádí pověření proroka jeho úkolem a osoby či skupina, komu je prorocství adresováno. Výrok začíná např. slovy: „Tak mluví Hospodin“, následuje prorocství (obyčejně v básnickém slohu), zakončen je často např. slovy: „Praví Hospodin“.
	b) <i>symbolickými úkony</i> Kromě slovních literárních forem proroci často užívali k vyjádření svého poselství různých symbolických úkonů. Symbolickými úkony, kterými byly naznačovány budoucí události a skutečnosti, se prorocká slova a poselství stávala názornějšími a účinnějšími. Také samotný život a služba proroků byly někdy názorným výkladem Božího poselství. Popis prorockého symbolického úkonu obsahuje obvykle 3 prvky: Boží rozkaz vykonat symbolický úkon, uskutečnění úkonu a vysvětlení jeho významu, ve kterém je obsaženo poselství pro tehdejší Izraelity.

c) *spisy*

Proroci jako „Boží mluvčí“ hlásali Boží výroky vždy živým slovem. Užívali přitom různých literárních forem a prostředků, aby jejich poselství bylo co nejučinnější a odpovídalo životní a historické situaci jejich posluchačů. Proroci byli více hlasateli než spisovateli. Z toho vyplývá, že prorocké knihy jsou pravděpodobně pozdější díla, která sestavili sami proroci nebo jejich žáci z početných, většinou krátkých formulací a literárních jednotek, uspořádaných nejprve do menších sbírek v písemné formě. Když jednotlivým spisům dávali definitivní podobu, přidali k nim i všechny ostatní prorokův materiál.

Napsání prorocké knihy si můžeme představit v těchto etapách:

- První je ústní zvěstování prorokova
- Jen ve výjimečných případech vzal prorok sám do ruky psátka, jako třeba Jeremiáš, který dostal Boží pokyn, aby zaznamenal části svého poselství na svitek. O Jeremiášovi také víme, že diktoval svému učedníku a sekretáři Baruchovi
- Byl však obvyklejší způsob, že jednotlivé výroky, výrazné představy a podobenství prorokova ústně dále předávali jeho posluchači, především žáci proroků, a jednotlivé části také písemně zaznamenávali
- Postupem času byly tyto jednotlivé sbírky shrnovány ve větší dílo. Přitom se většinou postupovalo schematicky (srov. k tomu Mt 13, kde je pod heslem „nebeské království“ několik podobenství), tj. prorocké výroky a podobenství se uspořádaly podle hesel.
- Takové sbírky, které pořizovaly různé skupiny a sdružení stoupenců prorokových, byly nakonec shrnuty v jedno velké prorocké dílo a byly doplněny životopisnými údaji.

Říjen 2008: Jonáš – malé srdce a velký Bůh...

být na svém místě a neutíkat

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali: *Eliáš – nekulhat na obě strany*

- Polovičitost se Bohu protíví a nezaslouží si ji
- Pravda není závislá na množství
- Špatnou reakcí na zlo jej pouze posilujeme

3. Cíl setkání

- Útěk nic neřeší
- Bůh se svého služebníka nevzdává
- Milovat lidi

4. Uvedení do tématu

Kniha Jonášova má zvláštní charakter. Není klasickým zápisem prorokova kázání, ale spíše poučným vyprávěním, obsahuje napínavý a teologicky významný příběh neposlušného proroka, který se nejdříve chtěl vyhnout svému poslání a pak si stěžuje Bohu na nečekaný výsledek svého kázání. Jméno Jonáš znamená „holubice“. Podle prvního verše knihy byl Amitajovým synem z kmene Zabulonova. Ve *2Král 14,25* se o něm mluví, že pocházel z Gat-Chéferu a jako prorok působil během panování izraelského krále Jarobeáma II. (783-743 př. Kr.). Někteří biblisté si však nemyslí, že jde o tutéž osobu. Kniha má celkem 48 veršů rozdělených do 4 kapitol.

Jonáš měl strach z úkolu, který od Boha dostal. Byl poslán do Ninive, hlavního města tehdejší velmoci. Co s ním udělají Asyřané až jim bude hlásat Hospodinův soud a trest? Vždyť je to podobné tomu, poslat někoho v době komunismu kázat do Moskvy! Proč se Hospodin vůbec stará o tyhle pohany? Vždyť to jsou naši nepřátelé a zotročují nás!

Jonáš nejprve utíkal před úkolem, který mu Hospodin svěřil. Bůh mu však velikou bouří dal najevo, že ho nepustil ze zřetele ani ze služby. Jonáš svou neposlušností uvedl do nebezpečí celou posádku lodi. Přímo otřesně působí, jak byl nesolidární a sobecky bezohledný. Uprostřed všeobecného zmatku „tvrdě usnul“. Pohanský kapitán jej vyzval, aby volal k svému Bohu. Jonáš se však modlit nemohl, protože se nechtěl přiblížit k tomu, od něhož prchá. Byl nucen se vyznat, že věří v Boha, ale že ho neposlouchá, přesně tak, jako to často činil vzpurný Izrael. Jonáš řekl: Uvrhněte mě do moře! Snad se za jeho slovy skrývala snaha uniknout Hospodinu definitivně. Možná, že se v něm probudila ochota zachránit ty, které svou neposlušností uvrhl do nebezpečí. Jonášův útěk je popsán jako sestup. Kdo chce utéci Bohu, vydává se na cestu, která vede do propasti, a padá stále hlouběji a hlouběji. Jonáš „sestoupil do Jafy“, sestoupil na loď, sestoupil do podpalubí a posléze padá do rozbouřeného propastného moře a ocitá se jako zajatec v břiše ryby.

Příběh neříká nic o tom, jak bylo Jonášovi po jeho záchraně, ani o tom, kde se zdržoval. Důležité však je, že Bůh začal se svým poslem znova. Navzdory všemu selhání se Jonáše nevzdal a nevzdal se ani Ninive. Měl procházet městem a kázat. Výsledek jeho kázání je neslýchaný: na jedinou jeho větu se obrátilo celé město! Obyvatelé uvěřili Bohu - ne Jonášovi, který je jen jeho mluvčím. Stal se zázrak. Bůh nevykonal, čím hrozil. Vždyť si nepřaje smrt bezbožného, ale aby se odvrátil od své bezbožnosti a byl živ. Nikdo není předem ztracen. O nikom, i kdyby byl jakkoli zlý a zatvrdělý, nelze říci, že by nutně byl trvale uzavřen Božímu slovu. Boží milosrdenství nezná hranic; Bůh oslovuje i pohany a smilovává se nad všemi, kteří jeho hlas zaslechnou a uposlechnou.

Jonáš však nepřítelům Izraele Boží slitování nepřál! Vyčítal Bohu jeho milosrdenství a slitování. Byl nesmiřitelný a tvrdohlavý. On sám zakusil záchranu a odpuštění - to je v pořádku! - ale že Bůh ušetřil i jiné, i pohany? To ne! Ztratil smysl života a v zoufalství si přál smrt. Ve svém vzdoru vůči Bohu ztratil veškerou hodnotovou orientaci: zatímco Eliáš a Jeremiáš si přáli umřít z lítosti nad neschopností lidu se obrátit, chtěl Jonáš umřít proto, že se jedno velké město obrátilo. Nedokázal se radovat ani se zachráněnými lidmi ani s Bohem, který byl oslaven jejich vírou a kajícími.

Pán začal se svým služebníkem trpělivě znovu. Prokázal rozmrzelému Jonášovi dobrodiní. S podivuhodnou mírností mu dal otázku k sebekoumání: Je dobře, že tak planeš? Ve své velké trpělivosti se jej Bůh snažil přivést k rozumu. Chtěl ho zbavit jeho zloby. Formoval jeho víru: odvrátil jej od tvrdosti a pomstychtivosti, aby pochopil smilování a odpuštění. Bylo-li Jonášovi líto uschlého keře, jak by Hospodinu nemělo být líto jeho tvorů, díla jeho rukou? Zda přijal Jonáš smýšlení Boží, se už neříká. Kniha končí otázkou, která nutí člověka k osobnímu rozhodnutí: následovat Boží lásku ve víře, že milosrdenství a odpuštění je víc než spravedlivý hněv. Jediný, kdo se neobrátil, byl Jonáš! Nechtěl souhlasit s Boží láskou, která objímá všechny národy a odpouští jim, protože neměl rád obyvatele Ninive. Vůbec ho nezajímala jejich spása. Bohu dalo více úsilí obrátit svého proroka než celé pohanské město. Nelze být poslem Božím, pokud chybí láska k těm, ke kterým je poslán. Jonáš potřeboval „rozšířit“ své malé srdce.

5. Slovo Boží

Jon4, 1-4:

Jonáš se velice rozeznil a planul hněvem. Modlil se k Hospodinu a řekl: "Ach, Hospodine, což jsem to neříkal, když jsem byl ještě ve své zemi? Proto jsem dal přednost útěku do Taršíše! Věděl jsem, že jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný, že tě jímá lítost nad každým zlem. Nyní, Hospodine, vezmi si prosím můj život. Lépe abych umřel, než abych žil." Hospodin se však otázel: "Je dobře, že tak planeš?"

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Bůh s námi začíná stále znova, nevzdává se nás ani posláním, které nám svěřil. Spása světa nám nemá být lhostejná. Jsme posláni svědčit tomuto světu o Boží lásce. Uvědomuji si své křesťanské povolání? V čem spočívá? Toužím po spáse lidí a modlím se za ně? Dokážu svědčit o Bohu? Hovořit o Božích věcech? Nehovořím o Božích věcech povýšeně nebo příliš odsuzovačně? Jak mohou vypadat konkrétní útesy člověka před Bohem dnes? Z čeho mám strach? Co vyčítám Bohu právě já? V čem potřebuji obrácení?

Potřebujeme v modlitbě odevzdat Bohu ty, před kterými jsme utíkali, které jsme uvedli do nebezpečí. Potřebujeme se zříci svých výčitek, pomstychtivosti, tvrdosti srdce a nelásky. Může se stát, že i křesťan je natolik zraněn, že má převrácené hodnoty a je pro něj „důležitější“ tvrdohlavost, uraženost, zraněná pýcha než láska k druhým a soucit s nimi. Máme mnohdy příliš malé a úzké srdce, které není schopno vnímat velikost Božího milosrdenství a svatosti.

7. Jak žít a svědčit

- Neutíkat před svými povinnostmi
- Modlit se za spásu duší
- Prosit o uzdravení hořkosti a o účinnou lásku k bližním

- *Moje konkrétní rozhodnutí:*

.....

8. Modlitba

Kdo přebýváš v ochraně Nejvyššího, kdo dlíš ve stínu Všemocného, řekni Hospodinu: Mé útočiště jsi a má tvrz, můj Bůh, v něhož doufám!

(podle Žalmy 91)

9. Pro poučení

Rozdělení proroků podle doby a místa jejich působení atd.

1. Pojem prorok a prorocství	<p>Židé dělí Bibli na tři části: Tóru, Proroky a Spisy. Samotné prorocké spisy se v židovském kánonu dělí do dvou skupin:</p> <ol style="list-style-type: none"> Starší proroci, ke kterým patří knihy Jozue, Soudců, 1. a 2. Samuelova a 1. a 2. Královská Pozdější proroci: Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a dvanáct malých proroků: Ozeáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš. Kniha proroka Barucha v hebrejské Bibli není a kniha Daniel je zařazena mezi Spisy.
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	<p>V křesťanském kánonu Písma sv. máme následující prorocké knihy:</p> <p>Izaiáš, Jeremiáš, Nářky, Baruch, Ezechiel, Daniel, (tzv. 4 velcí proroci: Iz, Je, Ez, Da). Ozeáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš, Malachiáš (tzv. 12 malých proroků).</p>
4. Ozeáš	
5. Micheáš	
6. Izaiáš	<p>Píšíci a nepíšíci proroci</p> <p>Výrazem píšíci proroci označujeme ty proroky, jejichž kázání máme zachována v písemné formě v samostatných spisech. Bible se však zmiňuje o celé řadě dalších proroků, po nichž se jejich prorocství v písemné formě nedochovalo. K těmto „nepíšícím“ prorokům patří zejména Eliáš a Elizeus. O jejich rozsáhlé činnosti se píše v tzv. knihách historických: <i>1Král 17-19; 21; 2Král 1 – tzv. Eliášův cyklus a 2Král 2-13 – tzv. Elizeův cyklus</i>. Kromě těchto dvou můžeme připomenout např. proroka Nátana (<i>2Sam 7,1-17; 12,1-5; 1Král 1-2</i>) a Gada (<i>1Sam 22; 2Sam 24</i>).</p>
7. Jeremiáš	
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	<p>Velcí a malí proroci</p> <p>„Píšíci“ proroky dělíme na velké a malé. Mezi velké proroky patří Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel. Důvod tohoto názvu je v tom, že jejich prorocké spisy mají větší rozsah a byly napsány na zvláštní svitky. Oproti nim spisy „malých“, tj. dvanácti proroků jsou kratší a tvoří jednu sbírku napsanou v jednom svitku. Název „malí“ proroci tedy neznamená, že by měli menší význam nebo že by přinášeli méně důležité poselství než proroci „velcí“, kterým se v nejednom ohledu vyrovnají.</p>
10. Aggeus a Malachiáš	
	<p>Dělení podle místa působení proroků</p> <p>Proroky můžeme dělit také podle jejich příslušnosti k určité zeměpisné oblasti a politickému zřízení, ve kterém vykonávali svoji prorockou službu: Izraelské (severní) království, Judské (jižní) království a perská provincie Judea, která vznikla po návratu z babylonského exilu.</p> <p>Proroci Izraelského (severního) království (931-722/1 př. Kr.): Amos a Ozeáš. Jako proroci zde působili také Eliáš a Elizeus, kteří však nepatří mezi proroky „píšící“.</p> <p>Proroci Judského (jižního) království (931-587/6 př. Kr.): Izaiáš, Micheáš, Sofoniáš, Nahum, Habakuk, Jeremiáš, Ezechiel (a Daniel).</p> <p>Proroci Perské provincie Judeje (538-asi 450 př. Kr.): Aggeus, Zachariáš, Malachiáš a Joel.</p>
	<p>Dělení podle doby působení proroků</p> <p>Období od 8. do 4. stol. př. Kr. bylo z hlediska dějin plné vojenských konfliktů, politických a sociálních změn a zejména neblahých náboženských a mravních krizí izraelské společnosti. Právě tyto krize byly rozhodujícími činiteli v životě a působení jednotlivých proroků. Po smrti krále Šalomouna došlo r. 931 př. Kr. k rozdělení na dvě království: Izraelské (severní) a Judské (jižní) království. Severní Izraelské království zaniklo už roku 722/1 př. Kr., když Asyřané dobyli Samař. Jižní Judské království přetrvalo až do roku 587/6 př. Kr. kdy Jeruzalém padl do rukou babylonského krále Nabuchodonosora II. R. 538 př. Kr. perský král Kýros vydává dekret, který dovoluje vyhnancům se vrátit zpět do vlasti a znovu budovat chrám v Jeruzalémě.</p> <p>Hlavní událost, která nejvíc poznamenala osobnost a činnost mnoha proroků, bylo babylonské vyhnanství. Z tohoto hlediska lze proroky rozdělit do tří skupin:</p> <p>předexilní proroci (8. stol. – 586/7 př. Kr.): Amos, Ozeáš, Izaiáš, Micheáš, Sofoniáš, Nahum, Habakuk, Jeremiáš</p> <p>exilní proroci (587/6 – 538 př. Kr.): Ezechiel, Druhý Izaiáš, (Daniel).</p> <p>poexilní proroci: (538 – asi 450 př. Kr.): Aggeus, Zachariáš, Abdiáš, Malachiáš, Joel.</p> <p>Uvedené rozdělení proroků podle historického období jejich služby je velmi důležité a umožňuje nám se lépe orientovat v komplikované historické a náboženské situaci starověkého Blízkého Východu. Tyto orientační údaje nám také pomáhají lépe pochopit mluvu proroků, která má v každém období své charakteristické rysy a je pro nás někdy těžko srozumitelná.</p>

Rysy a základní myšlenky předexilních proroků

Když králova vláda, bohoslužba a sám život národa už nebyly znamením a projevem hluboké víry a ztratily svou náboženskou náplň a byly zneužívány pro osobní zájmy a volnost mravního života, tehdy se objevili proroci. Ostře odsoudili smlouvy s okolními pohanskými národy, zneužívání náboženských úkonů, kompromis s modloslužbou, nespravedlnost vládnoucích apod. Předexilní proroci se snažili přivést izraelský národ k původní biblické víře a k věrnosti Bohu. Když Izrael odmítl „poslouchat slovo Pánovo“, začali mu proroci ohlašovat trest vyhnanství.

Exilní proroci a jejich poselství

Během babylonského zajetí proroci nemluvili o národní katastrofě jen jako o politické události, ale vysvětlovali ji ve světle víry. Bůh vysvobodil izraelský lid z egyptského otroctví, vyvedl ho do zaslíbené země a i navzdory nevěrnosti vyvoleného lidu mu vždy zůstal pevně věrný. Proroci hlásají útěchu, povzbuzení a slibují zotročenému národu, že Bůh opět učiní divy vysvobození a znovu shromáždí svůj lid a dá mu život a pokoj.

Poexilní proroci a jejich poselství

Hlavním slovem proroků před exilem byl soud nad hříchem a trest. V exilu to byla útěcha. Nyní je hlavním tématem obnova. Historickým kontextem působení těchto proroků jsou události popsané v knize Ezdráš a Nehemiáš, tedy po r. 538 př. Kr., kdy perský král Kýros daroval izraelským zajatcům svobodu a možnost se vrátit do vlasti. Bylo to období politické, hospodářské a náboženské znovuvýstavby země. Poexilní proroci se však nespokojovali jen s těmito rozměry obnovy. Návrat ze zajetí pro ně byl především návratem k autentickým biblickým tradicím, k zachování smlouvy s Bohem, k obnovení pravé bohoslužby v Jeruzalémském chrámě, a to ve smyslu očekávání „dne Jahveho“, který se jednou pro pokorný a kající Boží lid stane Mesiášovým dnem definitivního vysvobození a spásy.

V očekávání tohoto dne a definitivního „Slova Pánova“ proroci v poexilní době v Izraeli postupně přestávají působit, aby nechali místo Ježíši z Nazareta, „*který byl prorok, mocný činem i slovem před Bohem i přede vším lidem*“ (srov. Lk 24,19; srov. také Žid 1,1-2)

Listopad 2008: Amos – prorok Boží spravedlnosti

život a bohoslužba se nesmí oddělovat

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali: *Jonáš – malé srdce a velký Bůh*

- Neutíkat před svými povinnostmi
- Modlit se za spásu duší
- Prosit o uzdravení hořkosti a o účinnou lásku k bližním

3. Cíl setkání

- Bůh je spravedlivý a také od člověka očekává spravedlnost
- Snaha dát druhému to, co mu patří
- Celý život má být normován Božím slovem

4. Uvedení do tématu

Amos byl od Boha pověřen, aby zaujal stanovisko ke konkrétním věcem, obzvláště k sociálním problémům za vlády Jarobeáma II. v Samaří. Blahobyt rostl, vyšší vrstva žila v přepychu a rozmařilosti, zatímco malorolníci postupně ztráceli své zabezpečení. Amosovi současníci se přitom považovali za velmi bohabojné. Bohoslužebný život v Severní říši kvetl, bohoslužby byly hojně navštěvovány a byly přinášeny bohaté oběti. Amos musel zničit iluzi, že se náboženství Izraele dá omezit jen na modlitbu a bohoslužbu, a nemusí už být silou, která by utvářela všední den, která by působila v mezilidských vztazích. Prostou, strohou řečí člověka z pustiny, bohatou na obrazy, odsoudil Amos v Božím jménu zkažený způsob života, sociální nespravedlnosti, nesprávnou důvěru v obřady, které byly prováděny bez vnitřní účasti. Amos předpovídal zánik říše, odvezení jejích obyvatel do Asýrie – to vše uprostřed míru a prosperity! Amasjáš, velekněz schismatické svatyně v Bet-Elu jej dal vyhnat a z Izraelského království byl vypovězen. Vrátil se ke své dřívější činnosti – chovu ovcí a pěstování moruší. Obyvatelům Severní říše izraelské bylo jistě trapné, že jim nastavil mravní zrcadlo muž z Jižní říše judské. Další Amosův osud není známý. Jeho kazatelská činnost v severním Izraeli přijata nebyla.

5. Slovo Boží

Am 5,11-12:

„Protože hanebně vydíráte nuzáka a vymáháte na něm obilnou daň, mohli jste si vybudovat domy z kvádrů, bydlet v nich však nebudete; vysadili jste si skvělé vinice, avšak víno z nich pít nebudete. Já znám vaše četné nevěrnosti, vaše nehorázné hříchy. Nevražíte na spravedlivého, berete úplatek, ubožáky v bráně odstrkujete...“

Am 8,5-6:

„Říkáte: Kdy už pomine novoluní, abychom zas prodávali obilí, a den odpočinku, abychom otevřeli sýpku, na míře ubírali, na ceně přidávali a podváděli falešnou váhou, abychom si koupili nuzáky za stříbro, ubožáka pro pár opánků, a abychom prodali obilní zadinu.“

Am 5,21-23:

„Nenávidím vaše svátky, zavrhl jsem je, ani vystát nemohu vaše slavnostní shromáždění. Když mi přinášíte zápalné oběti a své oběti přidavné, nemám v nich zalíbení, na pokojnou oběť z vašeho vykrmeného dobytka ani nepohlédnu. Pryč ode mne s halasem tvých písní, tvé brnkání na harfy už nechci slyšet.“

Am 5,4.14:

„Toto praví Hospodin domu izraelskému: Dotazujte se mne a budete žít! Hledejte dobro a ne zlo a budete žít, a tak Hospodin, Bůh zástupů, bude s vámi, jak říkáte.“

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Naše doba je také poznamenána konzumním způsobem života. Spravedlnost je snaha dát každému co mu patří. Ne pouze v negativním slova smyslu jakési odplaty, ale i ve smyslu pozitivním: dát Bohu a bližním to dobré, co jim náleží: mé slovo, můj čas, moje láska.

Které oblasti mého života nejsou určovány Božím slovem? Do čeho nechci, aby mě Bůh mluvil nebo viděl? Kam potřebuji Pána pozvat a co mu potřebuji odevzdat? Modlím se „jen pro splnění povinnosti“ nebo ve své modlitbě předkládám Bohu svůj život a starosti? Ovlivňuje moje účast na mši svaté a modlitba můj konkrétní život? Stávám se pokojnějším a laskavějším? Snažím se žít v Božím pohledu a přítomnosti?

7. Jak žít a svědčit

- Odvážit se najít a pojmenovat svou vlastní nespravedlnost.
- Dávat Bohu i bližním svůj čas, službu, lásku.
- Snažit se, aby modlitba a bohoslužba ovlivňovala můj život a naopak
- *Moje konkrétní rozhodnutí:*
.....

8. Modlitba

Hospodine, ty mě zkoumáš a znáš, ty víš, když sedám i když vstávám. Poznáváš mé myšlenky již zdálky; ať jdu nebo ležím, ty to určuješ, všímáš si všech mých cest. Slovo ještě nemám na jazyku: hle, už je znáš, Hospodine, celé. Obklopuješ mě zezadu i zpředu a kladeš na mě svou dlaň. Podivuhodná je pro mě tvá znalost, vznešená a nepochopitelná. Zkoumej mě, Bože, a poznej mé srdce, zkoušej mě a poznej mé smýšlení! Pohled, zda jdu cestou špatnou, a ved' mě cestou odvěkou!

(podle Žalmy 139)

9. Pro poučení:

Uvedení do knihy proroka Amosa

1. Pojem prorok a prorocství	Amos je nejstarším prorokem, jehož slova se zachovala ve vlastní knize. Jeho jméno znamená „Hospodin nese“ nebo také „zvednout břemeno“ nebo „nést břemeno“. Pocházel z vesnice Tekoa asi 16 km jižně od Jeruzaléma a 8 km od Betléma, na okraji judské pouště v Jižní říši. Živil se jako chovatel ovcí a pěstitel sykomor. Ovoce sykomor bylo třeba nehtem nebo nějakým ostrým předmětem natrhnout, jinak by nedozrálo a zůstalo trpké. Ačkoli byl rodákem Jižní říše judské, Bůh jej poslal k prorocké službě do Severní říše izraelské. Nevíme, zda kázal i ve své vlasti. Ačkoli byl Judejec, na Boží příkaz odchází „za hranice“ do blahobytnější Severní říše. Kolem roku 760 př. Kr. je poslán do Bet-Elu, svatyně v severním Izraeli. Amos neměl k prorokování žádnou průpravu. Za proroka se dříve nepovažoval a ani nezískal vzdělání v některé z prorockých škol.
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	
4. Ozeáš	<p><u>Am 7,14-15:</u> <i>„Ámos Amasjášovi odpověděl: Nebyl jsem prorok ani prorocký žák, zabýval jsem se dobyt看em a sykomorami. Hospodin mě vzal od ovcí, Hospodin mi rozkázal: Jdi a prorokuj Izraeli, mému lidu!“</i></p>
5. Micheáš	
6. Izaiáš	
7. Jeremiáš	
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	
10. Aggeus a Malachiáš	
	<p>Byl pověřen tím, aby zaujal stanovisko ke konkrétním sociálním problémům: v letech 783-743 vládl v Samaří král Jarobeám II. Ve své vnitřní i zahraniční politice byl úspěšný. Vojenskými akcemi se mu podařilo znovu dobýt některá území, která ztratili jeho předchůdci. Nato zavládl mír. Vzkvétal obchod i mořeplavba. Od karavan, které táhly po velké obchodní cestě Zajordáním do Mezopotámie a vezly zlato a kadidlo z Arábie, mohl samařský král vybírat clo. Blahobyt rostl, avšak přinášel zisk jen vyšší vrstvě, která žila v přepychu a rozmařilosti, zatímco malorolníci postupně ztráceli své zabezpečení. Stále více se prosazoval hospodářský, finanční a právní systém podobný kenaanskému, který vytlačoval řád daný a chráněný Mojžíšovým Zákonem. Nové oblasti volného času a značné bohatství měly za následek zjevné neřesti, nadměrné pití vína se stalo problémem i u žen, bohatí si mohli spravedlnost koupit, zatímco méně šťastní se stali otroky, chudí a potřební byli drceni mocnými...</p>
	<p><u>Am 6,4n:</u> <i>„Běda těm, kdo lehají na ložích ze slonoviny, povalují se na pohovkách, jídají jehňata ze stáda, a telata z chléva, blábolí za zvuku harfy, vymýšlejí si hudební nástroje jako David, pijí víno z obětmích misek, nejlepššími oleji se mažou, ale nad Josefovou těžkou ranou se netrápí.“</i></p>
	<p>Rolníci v době krále Jarobeáma II. pro sucho a špatnou úrodu naopak upadali do bídy a byli nuceni brát si úvěr. Když nemohli splácet, odebrala se jim půda. Malí a střední rolníci - dříve svobodní - upadali do závislosti, ba do otroctví. Jedni se cítili svým majetkem a vlivem zajištění, druhí však byli bezmocní. A co Bůh? Nepožehnal snad bohatým? Nedopřál jim úspěch? Tak uspávala tehdejší požívačná konzumní společnost své svědomí. Bůh k tomu však nemlčí. Posílá proroky.</p>
	<p>Bůh, který stvořil člověka jako svůj obraz, je zastáncem každého člověka: zabitého, zraněného, zavlečeného, vyhnaného, vykořisťovaného, bez přístřeší. Amos nejprve pronesl soud nad okolními pohanskými národy, protože ani jejich zlé jednání nebylo Bohu lhostejné. Sami Izraelité asi nebyli z těchto tvrdých hrozeb proti svým někdejšími nepřátelům příliš nešťastní. Vždyť šlo o Hospodinovy protivníky, ne o jeho stoupence! Izrael je naproti tomu Božím vlastnictvím: jemu se nesmí nic stát! A tak ti, kteří ochotně souhlasili s odsouzením druhých, byli zaskočení odsouzením sociální nespravedlnosti na vlastní půdě. Uspořádání výroků je promyšlené a překvapivé – staly se léčkou pro nic netušící Izrael...</p>
	<p><u>Am 2,6-8:</u> <i>„Toto praví Hospodin: Pro trojí zločin Izraele, ba pro čtvrtý, toto neodvolám, protože za stříbro prodávají spravedlivého a ubožáka pro pár opánků. Baží dostat hlavy nuzáků do prachu země, pokorně zavádějí na scesti, syn i otec chodí za nevěstkou, a tak znesvěcují moje svaté jméno. Rozvalují se na zabavených oděvech při každém oltáři. Vydřené pokuty propíjejí ve víně v domě svého boha.“</i></p>
	<p>Také Izrael se provinil! Ústy Amosovými Bůh neúnavně napomíná: Dotazujte se mne, a budete žít! Hleďte dobro a ne zlo a budete žít! Amosovi současníci se považovali za velmi bohabojné. Bohoslužby ve starodávných, královských privilegii a vlastním kněžstvem vybavených svatyních, jako byly Bét-El a Dan, byly hojně navštěvovány. Vydávaly se tam zástupy poutníků a přinášely bohaté oběti. Izrael k Boží počtě na výdajích nešetřil. Nemohl být Bůh spokojený?</p>

Prostou, strohou řečí člověka z pustiny, bohatou na obrazy, odsoudil Amos v Božím jménu zkažený způsob života. Rozhořčení proti Amosovi rostlo, konflikt se vyhrotil. Velekněz Amasjáš, úřadující v Bét-Elu, se jako královský úředník cítil být povinen hlásit to „výše“:

Am 7,10-15

„Bételský kněz Amasjáš poslal izraelskému králi Jarobeámovi zprávu: Spikl se proti tobě Amos přímo v izraelském domě. Není možné, aby země snášela všechna jeho slova. Amos totiž říká: Jarobeám zemře mečem a Izrael bude zcela jistě přesídlen ze své země. Pak řekl Amasjáš Ámosovi: Seber se, vidoucí, a prchej do judské země! Tam chleba jež a tam si prorokuj! A nikdy už neprorokuj v Bét-elu, neboť je to svatyně králova, královský dům. Amos Amasjášovi odpověděl: Nebyl jsem prorok ani prorocký žák, zabýval jsem se dobyt看em a sykomorami. Hospodin mě vzal od ovcí, Hospodin mi rozkázal: Jdi a prorokuj Izraeli, mému lidu!“...

Amos Amasjášovi odpověděl, že jeho živobytí nezávisí na tom, zda bude nebo nebude prorokovat, protože má své zaměstnání. Prorokuje jen proto, že mu to přikázal Bůh. Byl vyhnán. Působil jen krátkou dobu, skoro výlučně v schismatické svatyni v Betelu. Potom byl z Izraelského království vypověděn a vrátil se ke své dřívější činnosti.

Kniha proroka Amosa:

I když byl Amos původem a zaměstnáním člověkem nízkého sociálního postavení, ve svém proroctví projevuje mimořádný řečnický talent a literární vlohy. Jeho řeč se vyznačuje mimořádně lapidárním stylem: k vyjádření svého poselství s bohatou myšlenkovou náplní často užívá jen několika výstižných a bleskových slov, která mocně a přesvědčivě působí.

Prosinec 2008: Ozeáš – zasnoubím si tě věrností...

zkouška a trest jako výraz Boží lásky k nám

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

- Bůh je spravedlivý a také od člověka očekává spravedlnost
- Snaha dát druhému to, co mu patří
- Celý život má být normován Božím slovem

3. Cíl setkání

- Bůh mě nepřestává milovat přes veškerou moji nevěrnost
- Bohu není moje nevěrnost lhostejná
- Zkoušky jsou výzvou k návratu a k obnovení lásky a jejímu růstu

4. Uvedení do tématu

Ozeáš byl mladším současníkem Amosovým. Jeho vlastní život měl ráz podobenství. Svým manželstvím s nevěstkou znázornil, jaké má věrný Bůh trápení s nevěrným lidem. Kniha začíná „šokujícím“ způsobem: „*Hospodin Ozeášovi řekl: Jdi, vezmi si nevěstku a ze smilstva měj děti. Země jen smilní a smilní, odvrací se od Hospodina...*“ (Oz 1,2). Ozeášova žena Gomera porodila tři děti, jejichž symbolická jména vyjadřovala Hospodinův soud (Jizreel, Neomilostněná a Nejste-můj-lid). Poté Gomera svého manžela opustila a žila promiskuitním životem, který se jí snadno nabízel a stala se z ní cizoložnice. Nakonec, unavená a již bez půvabu, poznala svou opuštěnost. Ozeáš ji nepřestal mít rád a vzal ji k sobě zpátky, když ji podrobil zkoušce. Ozeášův život se stal znamením toho, jak se Jahve chová k svému národu. Bůh se oženil s Izraelem, ale Izrael se choval jako nevěrná žena, jako nevěstka a vyvolal u svého božského manžela hněv a žárlivost. Bůh ho však nadále miluje. Potrestá jej jen proto, aby ho přivedl k sobě zpátky a vrátil mu štěstí první lásky. U proroka Ozeáše je v Bibli poprvé smlouva s Bohem vylíčena obrazem manželské smlouvy.

Ozeáš hlásal, že se blíží pohroma. Izrael bude poslán do pouště, tj. do zklamání a zajetí. Ale tato poušť nemá být podle vůle Boží místem beznaděje, nebo dokonce smrti v bídě a hanbě. Podle řízení Božího je poušť místem zpytování svědomí, opětného rozpomínání na nesobeckou lásku. Poušť se stává místem prohloubeného setkání v lásce a nového, očištěného společenství s Bohem. Trest je přehradou v cestě přívalu hříchu; stává se výzvou k „návratu k Bohu“.

5. Slovo Boží

Oz 2,8-9:

„Proto zahradím tvou cestu hlozím. Postavím před ni zeď, aby nenašla své stezky. Bude se honit za svými milenci, ale nedostihne je, bude je hledat, ale nenajde je. Pak si řekne: Půjdu a vrátím se ke svému prvnímu muži, tehdy mi bývalo lépe než teď.“

Oz 2,16-25:

„Proto ji přemluvím, uvedu ji na poušť, budu jí promlouvat k srdci. Zas jí dám její vinice, dolinu Akór jako bránu k naději. Tam mi opět odpoví jako za dnů mládí, jako v den, kdy vystoupila z egyptské země. V onen den, je výrok Hospodinův, budeš ke mně volat: Můj muži, a nenazveš mě už: Můj Baale. Odstraním z jejich úst jména baalů; jejich jména nebude už nikdo připomínat. V onen den pro ně uzavřu smlouvu s polní zvěří a s nebeským ptactvem i se zeměplazy. Vymýtím ze země luk, meč i válku a dám jim uléhat v bezpečí. Zasnoubím si tě navěky, zasnoubím si tě spravedlností a právem, milosrdenstvím a slitováním, zasnoubím si tě věrností a poznáš Hospodina. V onen den odpovím, je výrok Hospodinův, odpovím nebesům a ona odpoví zemi, země pak odpovídá obilí, moštu a oleji a ony odpoví Jizreelu (*to je Bůh rozšívá*). Vsej je pro sebe do země, Neomilostněné budu milostiv, těm, kdo Nejsou-lid-můj, řeknu: Tys můj lid, a on řekne“ Můj Bože!“

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Starozákonní obraz manželské smlouvy mezi Hospodinem a jeho lidem je naplněn ve vztahu mezi Kristem a církví. Kristus je Ženich, církev nevěsta. Náš konkrétní život není jen otázkou příslušnosti k církvi, ale především vztahem smlouvy s Bohem. Věrnost a láska k Bohu se projevuje nejen vytrvalostí v modlitbě, ale i v trpělivém nesení denních obtíží a v lásce k bližnímu. Podléhám své náladovosti nebo dokážu vytrvat věrně na svém místě i když chybí „dobrý pocit a nálada“? Žehráám na své obtíže nebo se odevzdávám do rukou Božích? V kterých konkrétních záležitostech se může projevovat moje věrnost vůči Bohu? Jak prožívám období zkoušek? Co může Bůh chtít člověku říct skrze zkoušky, které dopouští? Z jakých konkrétních nevěrností mne chce vysvobodit? Mnohdy trvá delší dobu, než jsme schopni něco přijmout. Je velmi třeba modlit se za světlo a sílu Ducha svatého nejen pro sebe, ale i pro ty, kdo prožívají těžké chvíle zkoušek.

7. Jak žít a svědčit

- Objevit a pojmenovat svou nevěrnost vůči Boží lásce
- Vytrvalost v modlitbě a v trpělivém nesení obtíží
- Modlitba za ty, kdo jsou jakýmkoli způsobem zkoušeni

- *Moje konkrétní rozhodnutí:*

.....

8. Modlitba

Jen v Bohu odpočívej, má duše, od něho pochází to, v co doufám. Jen on je má skála a spása, má tvrz, nepohnu se! U Boha je má spása a sláva, má pevná skála: mé útočiště je v Bohu. Lidé, doufejte v něho v každé době, před ním vylejte své srdce, Bůh je naše útočiště!

(podle Žalmy 62)

9. Pro poučení:

Uvedení do knihy proroka Ozeáš

1. Pojem prorok a prorocství	
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	
4. Ozeáš	<p>1. Život a služba proroka Ozeáše</p> <p>Jméno „Ozeáš“ znamená spasení. (slovní kořen j-š- = zachránit, vysvobodit, spasit). Je skoro stejné jako jména Jozue nebo Ježíš, která znamenají „Hospodin je spása“. Jeho vlastní život má ráz podobenství. Svým manželstvím s nevěstkou měl přímo znázorňovat, jaké má věrný Bůh trápení s nevěrným lidem. U Ozeáše je v Bibli poprvé smlouva s Bohem vylíčena obrazem manželské smlouvy.</p>
5. Micheáš	<p>Ozeáš, syn Beérův, je jediným z písícih proroků, kdo pocházel se Severní říše izraelské a tam také působil. Amos pocházel z Jižní judské říše a na Sever byl Bohem poslán. Ozeáš je mladším současníkem Amosovým. Zatímco Amos vystoupil v době prosperity za krále Jarobeama II., Ozeášova služba zahrnuje posledních 30 let izraelského království. Po smrti Jarobeama II. v roce 745 př. Kr. došlo k velkému úpadku izraelského politického života – během 23 let se na trůnu vystřídal šest králů, během 15 let byli 4 králové zavražděni. Izrael si chtěl zajistit alespoň náznak bezpečí uzavíráním koalic s různými národy. Smutnou stránkou tohoto úsilí však bylo uctívání jiných božstev. Vedlejším důsledkem byl ale též úpadek smluvního života s Bohem.</p>
6. Izaiáš	
7. Jeremiáš	<p>Vojska tehdejší velmoci Asýrie se k Izraeli přibližovala stále více, r. 742 př. Kr. musel zaplatit izraelský král výkupné. O několik let později Asyřané napadli Izrael, zabrali jeho galilejské území a mnoho Izraelců padlo do zajetí. Poslední izraelský král Hóšea (732-723/2) požádal o pomoc Egypt. Toto taktizování mezi dvěma velmocemi se nevyplatilo, Hóšea byl zajat a r. 721 po tříletém obléhání padlo Samaří. Asyřané byli nechvalně známí odvlékáním obyvatel porobených zemí do exilu, aby zabránili novým povstáním. Tentýž osud potkal i deset izraelských kmenů Severní říše. Ozeáš působil asi v letech 750-725 př. Kr, tedy kolem 25 let. Pravděpodobně nepřežil zánik severního království, který byl dovršen dobytím hlavního města Samaří r. 721 př. Kr.</p>
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	
10. Ageus a Malachiáš	<p>Zdůrazňoval především náboženskou nevěru. Připisoval pád Izraele především tomu, že Izraelci přejali životní styl svých kenaanských sousedů. „Chození za Baalem“ nevyžadovalo ani sebekázeň ani vysoké morální normy. Přes zhoršující se politickou situaci nedošlo ve způsobu života Izraelců k žádné nápravě a Ozeášovým slovům nepopřávali sluchu. Existují sice důkazy o tom, že při první známce asyrského útoku na Izrael k určitému pokusu o pokání došlo avšak bylo velmi povrchní a nevedlo k nápravě života.</p>
	<p><u>Oz 6,1-6:</u> <i>„Pojďte, vraťte se k Hospodinu, on nás rozsápal a také zhojí, zranil nás a také obváže. Po dvou dnech nám vrátí život, třetího dne nám dá povstat a my před ním budeme žít. Poznávájme Hospodina, usilujme ho poznat. Jako jitřenka, tak jistě on vyjde. Přejde k nám jako přívaly dešťů a jako jarní déšť, jenž svlažuje zemi. Co mám s tebou dělat, Efrajime? Co mám s tebou dělat, Judo? Vaše zbožnost je jak jitřní obláček, jako rosa, která hned po ránu mizí. Proto jsem je otesával skrze proroky, ubíjel jsem je výroky svých úst; z mých soudů nad tebou ti vzejde světlo. Chci milosrdenství, ne obět, poznání Boha je nad zápaly.“</i></p>
	<p>Hospodin je Bohem žárlivě milujícím, chce mít srdce lidu nerozdělené. Chce milosrdenství a lásku, nikoli pouhou obětí. Trest je proto nevyhnutelný. Bůh však trestá jen proto, aby zachránil. Pokořený Izrael se opět rozpomene na dobu, kdy byl Bohu věrný, a Bůh se opět ujme svého zkroutěného lidu, národ se znovu bude radovat ze štěstí a pokoje.</p>
	<p>Ozeáš užívá přirovnání plná násilí, kdy Hospodina připodobňuje ke lvu, leopardu a medvědici okradené o medvíďata. Ani v jednom z těchto případů nedělá zvíře nic jiného, než k čemu je táhla jeho přirozenost. Právě takovou láskou miloval Hospodin. I on byl okraden o lásku svého lidu. Jen nová poušť nouze a trápení může Izrael ještě zachránit. Ozeáš používá velmi poetická vyjádření této skutečnosti: Bůh je na jedné straně např. žárlivý manžel, zklamaný pastýř, ničící mol nebo nežádoucí hnis, divoký lev, lovec, na druhé straně je však také odpouštějící manžel, uzdravující lékař, oživující déšť, milující rodič, ochraňující lev, životodárná rosa nebo úrodný cypřiš.</p>
	<p>Ozeáš dává nahlédnout do teologie trestu: Bůh netrestá, aby se mstil. Naopak vede nevěrnou do pustiny, protože se o ni chce nanovo ucházet - doslovně „jí promlouvat k srdci“. Poušť má být tím místem, na němž Bůh začíná znovu dialog lásky. V lidském životě je mnoho situací, kdy se člověk cítí jakoby v poušti: samota, nemoc, zklamání, strádání... Komu záleží na setkání s Bohem, který se o něj uchází, kdo tu dá Bohu volný prostor, tomu je darován nový začátek.</p>

Bůh je Otec a proto nemůže přenést přes srdce, aby se Izraele, svého syna, zcela zřekl. Bojuje sám se sebou. Velkodušná láska Boha vítězí nad jeho spravedlností. Jeho milosrdenství se prosadí a bude mít poslední slovo.

Oz 11,7-9:

„Můj lid se zdráhá vrátit se ke mně; když ho volají k Nejvyššímu, nikdo se nepozvedne. Což bych se tě, Efrajime, mohl vzdát, mohl bych tě, Izraeli, jen tak vydat? Cožpak bych tě mohl vydat jako Admu, naložit s tebou jako se Sebójimem? Mé vlastní srdce se proti mně vzepřelo, jsem pohnut hlubokou lítostí. Nedám průchod svému planoucímu hněvu, nezničím Efrajima, protože jsem Bůh, a ne člověk, jsem Svatý uprostřed tebe; nepřijdu s hněvivostí.“

Knihy Ozeáš končí výhledem na skutečné obrácení Izraele, který vyznává svou vinu, s lítostí prosí o odpuštění a zaslechne příslib Boží spásy. Výsledkem bude pravé pokání a trvalé zasnoubení. Třikrát se první Izraeli: Zasnoubím se s tebou. Bible toto hebr. slovo „zasnoubit“ užívá jen pro pannu, znamená to tedy, že Izrael bude Božím milosrdenstvím z cizoložnice proměněn v nové stvoření.

Oz 14,2-5:

„Navrať se, Izraeli, k Hospodinu, svému Bohu, neboť jsi upadl pro svoji nepravost. Vezměte s sebou tato slova, obraťte se k Hospodinu, řekněte mu: "Promiň nám všechnu nepravost, přijmi nás laskavě, když chceme oběti býčků nahradit svými rty. Ašúr nás nezachrání, na oře nevsedneme a výrobku svých rukou nebudeme už říkat: »Náš Bože!« U tebe přece nalézá sirotek slitování." Jejich odvrácení uzdravím, rád si je zamiluji, neboť můj hněv se od nich odvrátil.“

2. Kniha proroka Ozeáše

Ozeáš kázal ústně. Jeho výroky sebrali jeho současníci. Kniha Ozeášova je sbírkou jeho řečí, hrozeb a výroků, které pronesl v konkrétních situacích, není přesně logicky uspořádána. Celkově má Ozeášova kniha 14 kapitol. Podle tématu lze jeho knihu rozdělit na dvě části:

1. Ozeášovo manželství a s ním spojené proroctví o Hospodinově vztahu k jeho nevěrnému lidu (kap. 1-3)
2. Různá prorokova kázání, kterými kárá hříchy národa, ohlašuje trest a slibuje spásu. (kap. 4-14).

I.	II.
1. – 3.	4. – 14.

Hlavním teologickým učením Ozeášovy knihy je nauka o Boží lásce, ilustrovaná něžnou láskou otce a hrdinnou láskou manžela. Tmavými barvami popisuje modloslužbu Izraele, aby hned nato vyzdvihl účinky nepřemožitelné lásky Boží, která může přetvořit lidské srdce a vymazat z něj dokonce i vzpomínku na hřích. Odsouzení modloslužby Izraele svědčí o jeho zatvrzelé nevěře. Avšak konečný triumf lásky byl neustále neochvějnou Ozeášovou jistotou. Ozeášovo poselství posiluje naši naději víry a zároveň nás vyzývá, abychom zkoumali, nakolik je naše víra autentická a silná.

Leden 2009: Izaiáš – nebudete-li stáli ve víře, neobstojíte...

dosvědčovat svatost Boží svou vírou

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

- Bůh mě nepřestává milovat přes veškerou moji nevěrnost
- Bohu není moje nevěrnost lhostejná
- Zkoušky jsou výzvou k návratu a k obnovení lásky a jejímu růstu

3. Cíl setkání

- Bůh je veliký a svatý, zasluhuje úžas a klanění
- Spoléhat především na Boha
- Očišťující a posilující moc Boží lásky

4. Uvedení do tématu

Vylíčení Izaiášova povolání patří k nejúžasnějším kapitolám Starého zákona. V chrámě ve svém vidění hluboce prožil, jak nepatrný a bezmocný je člověk před Bohem! Současně si s bázni ve světle Boží svatosti uvědomil, jak málo této Boží svatosti odpovídá jeho vlastní život. Zakusil, jak milostivě s ním Bůh jedná. Žhavý uhlík z posvátného oltáře naznačil, co Bůh způsobil v jeho nitru: sežehující Boží svatostí byl očištěn. Na Hospodinovu otázku „*Koho pošlu?*“ se bez váhání dal Izaiáš k dispozici: „*Zde jsem, pošli mne!*“ Iniciativa vychází zcela od Boha: nejprve se ho duch Boží dotknul, očistil jej a tím jej i uschoпил k bezpodmínečnému „ano“. Čisté srdce už se na sebe zpět neohlíží, aby měřilo svou vhodnost a aby uvažovalo o svých vyhlídkách do budoucna. Hledí jen na Boha, který ho chce vzít do své služby.

Izaiáš byl navždy ovlivněn událostí svého povolání v chrámu, kde se mu zjevila svatost Boha a nehodnost člověka. Boží svatost a velikost byla nerasmazatelně zapsána do jeho srdce. Tak jako byl Amos nazván prorokem spravedlnosti a Ozeáš prorokem milosrdenství, Izaiáše označujeme za proroka svatosti. Typické Izaiášovo oslovení Hospodina je „Svatý Izraele“. Svatý, svatý, svatý - provolávají serafové; trojnásobná výpověď znamená v hebrejském způsobu vyjadřování nejvyšší, nepřekonatelné vystupňování. Bůh je svatý, což znamená, že od všeho, co stvořil, se zcela liší, a to nejen svou morální dokonalostí, ale i mocí, hněvem, láskou, věrností a všemi svými vlastnostmi. Bůh vzbuzuje bázeň. Člověku zbývá jedině: v pokoře padnout na tvář a v úctě se klanět; nikdy není člověk hlouběji zakotven v pravdě, než když se klaní Bohu.

Bůh, Svatý Izraele, vyžaduje, aby lid dosvědčoval jeho svatost tím, že bude důvěřovat pouze jemu, dodržovat jeho přikázání a pozorně naslouchat slovům jeho proroků. Bůh chce, aby se ho člověk držel, aby se v něm upevnil, aby mu věřil. Izaiáš je prorok víry; od národa, který prodělával těžké krize, žádal, aby spoléhal jedině na Boha, aby stavěl jedině na Bohu, jedině tak se může zachránit. „*Nebudete-li stáli ve víře, neobstojíte... V obrácení a ztišení bude vaše spása, v klidu a důvěře vaše vítězství.*“ (srov. Iz, 7,9; 30,15). Izaiáš se úplně odevzdal Bohu a bezpodmínečně se postavil do jeho služeb. Nejraději by ke klanění Bohu strhl celý národ. Rád by křičel: Věřte! Důvěřujte! Bůh je skutečně přítomen! Jeho kázání však naráželo na kamenná srdce lidu.

5. Slovo Boží

Iz 6,1-8:

Toho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vznošeném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel. Volali jeden k druhému: Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy. Od hlasu volajícího se pohnuly podvaly prahů a dům se naplnil dýmem. I řekl jsem: Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím a spatřil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů. Tu ke mně přiletěl jeden ze serafů. V ruce měl žhavý uhlík, který vzal kleštěmi z oltáře, dotkl se mých úst a řekl: Hle, toto se dotklo tvých rtů, tvá vina je odňata a tvůj hřích je usmířen. Vtom jsem uslyšel hlas Panovníka: Koho pošlu a kdo nám půjde? I řekl jsem: Hle, zde jsem, pošli mne!“

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Bůh je veliký a všechno malé je ho nedůstojné. Náš duchovní život se má vyznačovat velkorysostí a velkodušností: je třeba dávat vše, je třeba dávat ve velkém, protože Bůh je velký a protože máme všechno od něho. Klanění je přirozené uznání skutečnosti, že Bůh je velký, člověk ale malý, že Bůh je skrze sebe a v sobě, člověk ale skrze Boha a v Boží moci. Člověk se nesklání před Bohem jen proto, že Bůh je větší a silnější, ale protože také Bůh je toho hoden. Úžas z Boží velikosti vzbuzuje bázeň, nikoli strach. Bázeň se bojí zranit lásku. Strach naopak utíká a myslí jen na sebe. Vztah k Bohu obsahuje jak úžas a bázeň, tak nesmírnou důvěru dítěte. Hledíme ve svém životě jen na problémy a starosti nebo také na Boží velikost a svatost? Přednášíme Bohu většinou jen své prosby nebo dokážeme také chválit a klanět se? Podléháme malomyslnosti a hořkosti při pohledu na své vlastní chyby a slabosti druhých nebo věříme v očišťující a pozvedající moc Boží lásky a svatosti? Uzavíráme se do sebe, aby nám nikdo „neublížil“ a nezranil nás, nebo jsme ochotni dávat se Bohu k dispozici „Zde jsem, pošli mne“?

7. Jak žít a svědčit

- Klanět se Bohu a chválit jej ve své modlitbě
- Učit se myslet na Boží svatost a velikost uprostřed svých starostí
- Nepodléhat malomyslnosti při pohledu na svou slabost, ale důvěřovat Bohu, který mě pozvedá

- *Moje konkrétní rozhodnutí:*
.....

8. Modlitba

Plné důvěry je mé srdce, Bože, plné důvěry je mé srdce; budu zpívat a hrát. Probud' se má duše, probud' se, cetero a harfo, chci vzbudit jitřenku. Budu tě chválit mezi národy, Pane, budu tě oslavovat mezi pohany, protože tvá milost je veliká až k nebi, tvá věrnost až do oblak.

(podle Žalmu 57)

9. Pro poučení:

Uvedení do knihy proroka Izaiáše

1. Pojem prorok a prorocství	
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	<p>1. Život a služba proroka Izaiáše:</p> <p>Vstupujeme mezi proroky Jižní říše judské. Podle lidských měřítek by se dalo očekávat, že spíš Severní království izraelské o síle deseti kmenů bude mít větší budoucnost než malé království jižní. V Božích očích je tomu naopak. Počet proroků severní říše byl nepatrný; velká a význačná je naproti tomu řada proroků Jižní říše. Nejznámějším z velkých biblických proroků je Izaiáš, který patří mezi nejvýznamnější starozákonní postavy. Už od starověku je považován za největšího z proroků. Je nazýván „orlem mezi proroky“ nebo „evangelistou Starého zákona“. Z literárního hlediska je také geniálním básníkem a „klasikem starozákonní literatury“.</p>
4. Ozeáš	
5. Izaiáš	<p>Jméno Izaiáš znamená „Hospodin je pomoci“ nebo „Jahve je spása“. Podle židovské tradice pocházel z královského rodu. Jeho otec se jmenoval Amos (nejedná se však o proroka Amosa). Jestliže se narodil se kol. r. 770 př. Kr. a k prorockému úřadu byl Bohem povolán v r. 739 př. Kr., mohlo mu být v té době 30/31 let (někteří tvrdí, že mu v té době mohlo být i 25 let). Převážnou část svého života prožil v Jeruzalémě. Byl ženatý, měl alespoň dva syny, o kterých hovoří jeho kniha, přičemž oba měli symbolické jméno: „Šearjašúb“ = Pozůstatek se vrátí a „Maher-šalal-chaš-baz“ = Rychle za kořistí spěchá lupič.</p>
6. Micheáš	
7. Jeremiáš	<p>K prorockému poslání byl povolán v roce, kdy zemřel král Uzijáš, působil za králů Jotama, Achaza a Chizkijáše, tedy v období, kdy Jižní judské království prožívalo vážnou krizi. V Efraimsko-syrské válce r. 734/3 př. Kr. varoval krále Achaza před politickým spojenectvím s Asýrií. Právě tak později varoval krále Chizkijáše, když se chtěl v odporu proti Asýrii spojit s Egyptem. Poslední období jeho působení, které můžeme bezpečně určit, bylo Sancheribovo tažení proti Jeruzalému r. 701 př. Kr., kdy králí oznámil, že proti asyrskému nepříteli zasáhne sám Hospodin. Izaiášova služba tedy trvala minimálně 40 let. Působil po prorocích Amosovi a Ozeášovi, byl současně prorokem Micheáše. Zemřel mučednickou smrtí. Tradice tvrdí, že za vlády krále Menašeho byl rozřezán pilou.</p>
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	
10. Aggeus a Malachiáš	
	<p>Podobně jako v Sev. Izraeli za působení Amosa i Judsko za vlády krále Uzijáše se těšilo období velkého rozkvětu. Velmi tomu napomohla okolnost, že Asýrie dlouho nepodnikala výpady na západ. Uzijášovo panování představovalo období takového rozmachu, jaký Judsko od rozpadu království po Šalomounově smrti dosud nepoznalo. Za Uzijášovy a Jótamovy vlády přetékalo bohatstvím a přepychem. I když v Jeruzalémě nehrál Baalův kult velkou roli, přece jen u mnohých ustrnul vztah k Hospodinu na vnějších obřadech. Svatá vůle Boží nebyla už brána vážně; i zde byly velké sociální nepořádky. Izaiášovo první vystoupení bylo kritické k sociálním nespravedlnostem a bylo silným varováním před nevěrností Boží smlouvě:</p> <p><i><u>Iz 1,2-6:</u></i> <i>„Slyšte, nebesa, naslouchej, země, tak promluvil Hospodin: Syny jsem vychoval, pečoval o ně, ale vzepřeli se mi. Vůl zná svého hospodáře, osel jesle svého pána, mne však Izrael nezná, můj lid je nechápavý. Ach, pronárodě hříšný, lide obtížený vinou, potomstvo zlovolníků, synové šířící zkázu! Opustili Hospodina, Svatého Boha Izraele, znevážili, odcizili se mu. Nač vás ještě bít? Jste jen umíněnější. Hlava je celá chorá a celé srdce zemdlené. Od hlavy až k patě nic zdravého není. Samá modřina a jizva i čerstvá rána, nejsou vymáčkány ani obvázány ani ošetřeny olejem...“</i></p> <p><i><u>Iz 5,1-7:</u></i> <i>Zazpívám svému milému, píseň mého milého o jeho vinici: Můj milý měl vinici na úrodném svahu. Zkypřil ji, kameny z ní vybral a vysadil ušlechtilou révu. Uprostřed ní vystavěl věž i lis v ní vytesal a čekal, že vydá hrozny; ona však vydala odporná pláňata. Teď tedy, obyvateli Jeruzaléma a muži judský, rozhodněte spor mezi mnou a mou vinicí. Co se mělo pro mou vinici ještě udělat a já pro ni neudělal? Když jsem očekával, že vydá hrozny, jak to, že vydala odporná pláňata? Nyní vás tedy poučím, co se svou vinicí udělám: Odstráním její ohrazení a přijde vnivec, pobořím její zídky a bude pošlapána. Udělám z ní spoušť, nebude už prořezána ani okopána a vzejde bodláčí a křoví, mrakům zakážu skrápět ji deštěm. Vinice Hospodina zástupů je dům izraelský a muži judští sadbou, z níž měl potěšení. Čekal právo, avšak hle, bezpráví, spravedlnost, a hle, jen úpění.“</i></p> <p>Napomínal lid i jeho vůdce, aby spoléhali ve víře více na Hospodina než na politicko-vojenské spojení a v těchto konkrétních situacích vyslovil prorocství, která se vztahují i k Mesiáši (proto bývá nazýván evangelistou SZ):</p>

Izraelský král Pekach a damašský král Resín se snažili přimět judského krále Achaza, aby se k nim připojil proti Asýrii. Když odmítl, vyhrožovali mu, že ho svrhnu a místo něho dosadí svého vazala. Izaiáš se postavil za krále Achaza, posiloval jeho odvahu a sliboval Boží záchranu, bude-li král s lidem věřit v Boha:

Iz 7,1-9:

„Za dnů Achaza, ..., krále judského, vytáhl Resín, král aramejský, a s ním Pekach, ..., král izraelský, do války proti Jeruzalému, ale nic proti němu v boji nesvedli. Domu Davidovu bylo oznámeno: Aram táboří v Efrajimsku. I zachvělo se srdce královo i srdce jeho lidu, jako se chvějí lesní stromy ve větru.

Hospodin řekl Izaiášovi: Vyjdi Achazovi naproti ty a tvůj syn Šearjašúb... Řekni mu: Zachovej klid a neboj se, neklesej na mysli kvůli těm dvěma čadicím oharkům... Nedbej, že Aram i Efrajim se dohodli proti tobě na zlé věci: Vytáhneme proti Judovi, vyděsíme jej a dobudeme jej pro sebe a uděláme v něm králem Tabealova syna. Toto praví Panovník Hospodin: Nedojde k tomu a nestane se to... Nebudete-li stálí ve víře, neobstojíte!“

Král Achaz se měl spolehnout jen na ochranu Boží: „**Nebudete-li stálí ve víře, neobstojíte**“ (srov. Iz 7,9). Král se dopustil hříšného nerozumu, když požádal r. 734 př. Kr. o pomoc asyrského krále. Poslal mu darem zlato a stříbro a přislíbil, že se stane vazalem Asýrie v naději, že se mu tak od ní dostane pomoci. V důsledku toho se Judsko stalo vazalským státem Asýrie. Král Achaz se neupřímně vymlouval, že prý nechce Pána urazit svými prosbami o pomoc - ve skutečnosti už byli poslové do Ninive na cestě. Zdánlivě ze zbožnosti odmítl Achaz „znamení“ jako viditelný důkaz pravdy prorockého přislíbení ochrany. Spoléhal na Asýrii místo na Boha. V této situaci řekl Izaiáš slavné slovo o Emmanuelovi, později v Písmě vždy považované za slovo o Mesiáši:

Iz 7,10-14:

„Hospodin promluvil znovu k Achazovi: Vyžádej si znamení od Hospodina, svého Boha, buď dole z hlubin nebo nahoře z výšin. Achaz odpověděl: Nechci žádat a nebudu pokoušet Hospodina. I řekl Izaiáš: Slyšte, dome Davidův! Což je vám málo zkoušet trpělivost lidí, že chcete zkoušet i trpělivost mého Boha? Proto vám dá znamení sám Panovník. Hle, dívka počne a porodí syna a dá mu jméno Immanuel (to je S námi Bůh)...“

Základním Izaiášovým záměrem - bývá nazýván také prorokem víry - bylo přivést Izraele k bezpodmínečné důvěře v Hospodina. Izrael měl v každém nebezpečí vložít celou svou naději jedině v Boha a klidně, v bezpečí víry, očekávat přislíbenou Boží pomoc: „**Toto praví Panovník Hospodin, Svatý Izraele: V obrácení a ztišení bude vaše spása, v klidu a důvěře vaše vítězství**“ (srov. Iz 30,15). Tato jeho slova se nesetkala s odezvou. Izaiáš svědčí o tom, že Bůh přestože přesahuje celý stvořený svět a je na něm nezávislý, má velmi intimní vztah k Izraeli: Bůh je jeho světlem, pevnou skálou, otcem, přítelem, manželem, který obviňuje a odsuzuje nevěru manželky. Jen zakotvení v tomto Bohu je pevnou oporou.

2. Kniha proroka Izaiáše

Kniha proroka Izaiáše obsahuje 66 kapitol (největší počet z prorockých knih SZ), je na 1. místě mezi tzv. velkými proroky. Je třeba si všimnout jedné věci: náboženské a politické situaci historického proroka Izaiáše (doba před zjetím v 8. stol. př. Kr.), odpovídají jen kap. 1-39. Další kapitoly působí dojemem, že byly napsány buď v babylonském zajetí nebo i po něm.

Mnozí biblisté proto rozeznávají tři hlavní části Izaiášovy knihy:

první díl:	Iz 1-39	Izaiáš
druhý díl:	Iz 40-55	tzv. Druhý Izaiáš (Deutero-Izaiáš)
třetí díl:	Iz 56-66	tzv. Třetí Izaiáš (Trito-Izaiáš)

V tomto měsíci se chceme zabývat především historickou osobou proroka Izaiáše a první částí jeho knihy, kap. 1 - 39.

Únor 2009: Micheáš – Kdo je Bůh jako ty?

co dělat, když jsme zhřešili

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

- Bůh je veliký a svatý, zasluhuje úžas a klanění
- Spoléhat především na Boha
- Očišťující a posilující moc Boží lásky

3. Cíl setkání

- Umět vidět a uznat svůj hřích
- Nepodléhat malomyslnosti a trpkosti
- Zůstat v naději a milosrdenství

4. Uvedení do tématu

Micheáš byl Izaiášův současník a mluvil Božím jménem tak, jako by vedl při se svým lidem v soudní síni. Obvinil lidi ze zlého jednání. Bůh se soudí se svým lidem a jako vinu uvádí přestupky náboženské, ale především mravní. Micheáš hlásal mocnou obžalobu ze strany Boha, který se dostává do sporu s Izraelem: „*Lidé můj, co jsem ti udělal? Jaké potíže jsem ti působil? Odpověz mi. Vždyť jsem tě vyvedl z egyptské země, vykoupil jsem tě z domu otroctví, poslal jsem před tebou Mojžíše, Árona a Mirjam. Lide můj, jenom si vzpomeň ... abys pochopil Hospodinovy spravedlivé činy.*“ V liturgii Velkého pátku se užívá tohoto úryvku z Mich 6,3 a tento nářek je rozvinut.

Co mohl lid na tuto obžalobu odpovědět? Člověk, který byl těmito slovy zasažen, se ptal: *Jak předstoupím před Hospodina? S čím se mám sklonit před Bohem na výšině? Mohu před něj předstoupit s oběťmi? Cožpak má Hospodin zalíbení v tisících beranů, v desetitisících potoků oleje? Což smím dát za svou nevěrnost svého prvorozence, v oběť za svůj hřích plod svého lůna?* Ne. Ani vystupňování obětních obřadů na nejvyšší míru člověka nevymaní z prostého plnění vůle Boží, která je známá: můj život se musí vyznačovat spravedlností; upřímnou láskou k Bohu a k bližnímu: „*Člověče, bylo ti oznámeno, co je dobré a co od tebe Hospodin žádá: jen to, abys zachovával právo, miloval milosrdenství a pokorně chodil se svým Bohem.*“ Micheáš shrnuje dohromady to, co před ním vyjádřili Ámos, hlasatel spravedlnosti (zachovávěj právo), Ozeáš, prorok lásky (miluj milosrdenství) a Izaiáš jako hlasatel Boží svatosti (pokorně chod' se svým Bohem).

Přestože Micheáš hlásal slova soudu, uchoval naději. Izrael stojí pod Božím soudem a je ponížěn. Ale Bůh jako ručitel svého díla způsobí, že pozůstalý lid vstane v nové síle. Uprostřed tmy zdánlivě beznadějněho postavení je Hospodin svému lidu světlem. Lid může jeho hněv unést v pokání a v důvěře, že týž trestající Bůh zase zjedná právo a spravedlnost. Nedopustí, aby zvítězil posměch nepřátel. Jde vždy o to, co zůstane nakonec a trvale: nikoli výdobytky bezbožných, ale Bůh a jeho dílo. Micheáš se obrací k Bohu o pomoc, protože ví, že Izrael si sám pomoci nemůže. Oslavuje Boha, který se nečekaně z pouhého milosrdenství sklání k maličkému a utištěnému zbytku svého lidu, který činí pokání. Boží nezasloužené milosrdenství je důvodem k údivu i vděčnosti. I samo prorokovo jméno Micheáš vyjadřuje tento údiv: *Kdo je Bůh jako ty?*

5. Slovo Boží

Mich 6,2-4:

Slyšte Hospodinův spor, hory i nepohybné základy země! Hospodin vede spor se svým lidem, činí výtky Izraeli: Lide můj, co jsem ti udělal? Jaké potíže jsem ti působil? Odpověz mi. Vždyť jsem tě vyvedl z egyptské země, vykoupil jsem tě z domu otroctví, poslal jsem před tebou Mojžíše, Árona a Mirjam.

Mich 6,6-8:

"Jak předstoupím před Hospodina? S čím se mám sklonit před Bohem na výšině? Mohu před něj předstoupit s oběťmi zápalnými, s ročními býčky? Cožpak má Hospodin zalíbení v tisících beranů, v deseti tisících potoků oleje? Což smím dát za svou nevěrnost svého prvorozence, v oběť za svůj hřích plod svého lůna?" Člověče, bylo ti oznámeno, co je dobré a co od tebe Hospodin žádá: jen to, abys zachovával právo, miloval milosrdenství a pokorně chodil se svým Bohem."

Mich 7,7-20:

„Ale já budu vyhlížet k Hospodinu, čekat na Boha, který mě spasí. Můj Bůh mě vyslyší. Neraduj se nade mnou, má nepřítelkyně! Padla-li jsem, povstanu, sedím-li ve tmě, mým světlem je Hospodin. Chci nést Hospodinův hrozný hněv, neboť jsem proti němu hřešila, dokud on neurovná můj spor a nezjedná mi právo. Vyvede mě na světlo a uzřím jeho spravedlnost. Má nepřítelkyně to uvidí a pokryje ji hanba. To je ta, která mi říká: Kde je Hospodin, tvůj Bůh? Na vlastní oči ji spatřím, až bude pošlapána jako bláto na ulicích. ... **Kdo je Bůh jako ty**, který snímá nepravost, promíjí nevěrnost pozůstatku svého dědictví! Nesetrvává ve svém hněvu, neboť si oblíbil milosrdenství. Opět se nad námi slituje, rozšlape naše nepravosti. Do mořských hlubin vhodíš všechny jejich hříchy, prokážeš věrnost Jákobovi, milosrdenství Abrahamovi, jak jsi za dnů pradávných přísahal našim otcům.“

(Tyto závěrečné verše knihy čtou Židé každoročně odpoledne o dni smíření při bohoslužbách).

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Tak jako poznání Boha je dílem Boží milosti, právě tak i poznání hříchu. Když nám Bůh ukazuje náš hřích, není to kvůli tomu, že nás chce zničit, nýbrž nám ukazuje, z čeho nás chce vysvobodit, pozvednout a zdravit. Mnohdy ani netoužíme vidět své chyby a naopak před nimi zavíráme oči. Stojí za to postavit se před Boha a zaslechnout osobně: Co jsem ti učinil, čím jsem tě zarmoutil? Stojí za to napsat si vlastní úryvek po vzoru velkopáteční liturgie, např. já jsem ti dal život, zdraví, dar víry, život v míru a bez velké chudoby... Stojí za to si uvědomit, za co všechno Bohu na své životní cestě vděčíme.

Jak odpovíme na poznání svého hříchu? Nikoli malomyslností, nýbrž nadějí a důvěrou v Boží pomoc. Je třeba rozlišovat skutečnou lítost a touhu po nápravě, která je vždy mírná, pokojná, plná důvěry, od falešné lítosti, výčitek svědomí, které v nás vyvolávají rozervanost, zbavují nás odvahy a ochromují nás. Všechny výčitky od Ducha sv. nepocházejí! Některé má na svědomí naše pýcha nebo ďábel a my se musíme naučit je rozlišovat. Pokud nás výčitky vedou k tomu, že jsme pokornější a horlivěji konáme dobré skutky, jestliže v nás ani trochu nezmenšují důvěru v Boží milosrdenství, jsou dílem Ducha Božího. Jestliže v nás naopak vzbuzují rozervanost, ubíjejí náš elán a dělají nás lenivými, bojácnými, pomalými v konání našich povinností, jde o pokušení nebo naše vnitřní zranění. Jak se chovám, když zhřeším? Jak se chovám k druhým, kteří zhřeší a k čemu je vedu?

7. Jak žít a svědčit

- Prosit o poznání hříchu
- nemalomyslně ve své slabosti a neztratit naději
- prosit o milosrdenství a pokoru

▪ *Moje konkrétní rozhodnutí:*

.....

8. Modlitba

Smiluj se nade mnou, Bože, pro své milosrdenství, pro své velké slitování zahlad' mou nepravost. Úplně ze mě smyj mou vinu a očisť mě od mého hříchu. Neboť já svou nepravost uznávám, můj hřích je stále přede mnou. Odvrát' svou tvář od mých hříchů a zahlad' všechny mé viny. Stvoř mi čisté srdce, Bože! Obnov ve mně ducha vytrvalosti. Neodvrhuj mě od své tváře a neodnímej mi svého svatého ducha. Vrať mi radost ze své ochrany a posilni mou velkodušnost.

(podle Žalmu 51)

9. Pro poučení:

Uvedení do knihy proroka Micheáše

1. Pojem prorok a prorocství	<p>1. Život a služba proroka Micheáše:</p> <p>Jméno Micheáš znamená „Kdo je jako Hospodin?“ (podobný význam jako Michael = Kdo je jako Bůh?). Na rozdíl od Izaiáše byl Micheáš venkovského původu. Pravděpodobně žil jako svobodný rolník a starší v městečku Morešet-Gát. Toto venkovské městečko bylo vzdáleno asi 35 km na jihozápad od Jeruzaléma a leželo nedaleko Tekoje, z níž pocházel prorok Ámos. Při svém hlásání měli Ámos a Micheáš mnoho společného, především totéž energické zastávání se práv sociálně slabých a utlačovaných.</p>
2. Rozdělení proroků	<p>Jako prorok působil Micheáš ve svém bydlišti Morešet-Gát. Můžeme se domýšlet, že Micheáš byl „lidovým“ prorokem, jehož služba se soustředila na venkov, zatímco Izaiáš, vychovaný ve městě, věnoval své prorocké úsilí službě mezi jeruzalémským obyvatelstvem a na jeruzalémském dvoře. Zcela jistě nepatřil do společenství tzv. „proroků z povolání“, protože proti nim ostře vystupoval.</p>
3. Ámos	<p>Micheášova služba mohla trvat kolem 50 let. Působil v letech asi 740 – 687 př. Kr. za vlády judských králů Jotama, Achaza a Chizkijáše, tedy v dobách rušných politických poměrů, před pádem i po pádu Samaří, jehož byl svědkem ze sousední Jižní říše judské. Za jeho života bylo Severní izraelské království zničeno a obyvatelé byli odvedeni do zajetí. Byl tedy částečně současníkem Ozeášovým a po delší dobu také současníkem Izaiášovým. Zažil také invazi asyrského krále Sennacheriba do Jižního judského království a obléhání Jeruzaléma r. 701 př. Kr.</p>
4. Ozeáš	<p>Proroka Micheáše jako písíciho proroka nesmíme ztotožňovat s prorokem Micheášem synem Jimlovým, o němž se zmiňuje 1 kniha Královská (22,1-35) a který byl současník Eliášův a působil v posledních letech vlády krále Achaba v Severním Izraeli (874-853 př. Kr.).</p>
5. Izaiáš	<p>Hned v úvodu knihy se Micheáš zabývá hlavními městy Judska a Izraele. Trestající Bůh co chvíli sestoupí ze svého svatého sídla, aby udělal ze Samaří pouhé pole sutin. Modly budou rozbity a zpusťošeny. Micheáše zachvátil žal, když si uvědomil, že i Jeruzalém je označen ke zkáze. Otevřeně dával najevo svůj žal, odložil svůj oděv a chodil bos. Varoval judský lid, aby se připravil na vyhnanství, neboť zkáza postoupí až k jeruzalémským branám. Tato hrozivá předpověď konce Jeruzaléma nebyla zapomenuta. O sto let později citoval prorok Jeremiáš tato Micheášova slova. Ještě v době působení proroka Jeremiáše kolovala o Micheášovi pověst, že byl prorokem hrozeb a trestů.</p>
6. Micheáš	<p>Hlavním námětem Micheášova prorocství jsou hrozby zpronevěřilému judskému lidu. Jeho hříchy nevyhnutelně na něj přivedou Boží trest. V tomto soudním sporu bude Pán soudcem a prorok žalobcem. Tak jako byl pád Samaří zaslouženým trestem za nevěru a vzpouru proti Bohu, tak bude zánik Jeruzaléma trestem za hříchy Judska. Micheáš však slibuje, že Pán svým soudem a trestem očistí a vykoupí svůj lid a že se Pánův chrám stane centrem, do kterého budou putovat všechny národy. Zbytek se stane novým Izraelem a jeho vůdce bude opravdovým pastýřem, který přinese v Pánově jménu pokoj. Obnoví Betlém a Jeruzalém a odstraní pramen každého hříchu. A Jahve ukáže svou neustálou lásku a milosrdenství Jakubovi, jako to kdysi přísahal Abrahámovi a další praotcům.</p>
7. Jeremiáš	<p>Autentické Micheášovy texty svědčí o tom, že jde o jednoho z největších starozákonních proroků. K jeho nejdůležitějším myšlenkám patří očekávání narození Mesiáše v Betlémě. Tato osobnost vzejde z obyčejného lidu, vysvobodí jej z útlatku i nespravedlnosti a obnoví zbytek Izraelského pokolení.</p>
8. Ezechiel	<p>V 5,1-5 Micheáš ohlašuje příchod nového Davida, který obnoví své království. Přesně udává, že mesiáš vzejde z „Efratského Betléma“, že bude „svrchovaný vládce“ a že jeho „původ je odpradávná“. On bude pastýřem Izraelových synů a přinese (dosl. bude) pokoj. Židovská a křesťanská tradice viděla v tomto výroku mesiášské prorocství. V Novém zákoně sv. Matouš cituje toto místo z Micheáše jako doklad, že Mesiáš má pocházet z Betléma a že se toto prorocství splnilo v Ježíšově narození (srov. Mt 2,6 a také Jan 7,42).</p>
9. Druhý Izaiáš	
10. Aggeus a Malachiáš	

2. Kniha proroka Micheáše

Kniha užívá mnoha literárních druhů typických pro prorocké spisy: např. výroky, hrozby, výčitky, běda, spory, žalozpěvy, přísliby spásy apod. Micheáš jim však vtiskl osobní punc: víckrát se hrozby střídají se žalozpěvy; může to být znamením toho, že se mu vždy nedařilo zvládnout své city. V konfliktu s představiteli vlády užívá druh soudního sporu a kontroverze. Velmi často užívá slovních hříček, což může mít za následek, že jeho výroky se zdají být mnohdy nesrozumitelné. Např. v 1,10-16 jde o prorocký popis cesty, po které se ubírala Sancheribova vojska, když táhla na Jeruzalém. Jsou zmíněna určitá města a vesnice a Micheáš používá zajímavé slovní hříčky, aby popsal, co se stane: ...*Neoznamuj to v Oznamově! Neplač v Plačících! Prachov bude lízat prach, Město nádhery uteče nahé. Spasitelov nespasí, hradby Hradiska jsou zbořené, Hořice pijí hořký doušek. Blahovu poslední sbohem, neboť Lžín obelhal Izraelovy krále...* Jeho styl je mnohdy tak živý, že připomíná Amosův přímý, často uštěpačný tón řeči.

Dobu vzniku knihy lze těžko určit. Podle některých biblistů první kapitola pochází pravděpodobně z období rozvratu severního království (725-21), kapitoly 2-5 jsou proctví z období krále Chizkijáše, a zbytek z doby krále Menašeho.

Rozdělení knihy: Micheášova kniha obsahuje čtyři jasně odlišené skupiny prorockých výroků:

1. Hrozby proti Judskému a Izraelskému království (kap. 1-3)
2. Příklad spásy a mesiášského vladaře (kap. 4-5)
3. Výčitky a hrozby trestem (6-7,7)
4. Příklad vysvobození a duchovní obnova (7,8-20)

I.	II.	III.	IV.
1-3	4-5	6-7,7	7,8-20

Březen 2009: Jeremiáš – neboj se jich, já budu s tebou...

Bože, tobě svěřuji svou při...

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

- Umět vidět a uznat svůj hřích
- Nepodléhat malomyslnosti a trpkosti
- Zůstat v naději a milosrdenství

3. Cíl setkání

- Křesťanův život není bez pokušení a bez krizí
- Svě výčitky lze před Bohem poctivě a pravdivě vyslovit
- Je třeba vyjít ze své hořkosti a neuzavírat se

4. Uvedení do tématu

Jeremiáš nebyl ušetřen chvil nejtěžšího pokušení. Byl odmítnut a bylo mu ukládáno o život. Jeho výzvy k obrácení nebylo uposlechnuto a lid se dál ubíral k záhubě. Jeremiášova duševní trýzeň se vystupňovala až ve spor s vlastním osudem a své výčitky vyslovil vůči samému Bohu. Mojžíš a Eliáš kdysi rovněž Bohu vyčítali a prohlašovali, že chtějí raději umřít, než nadále v těžkém poslání pokračovat. Od žádného jiného proroka se však nedochovaly tak prudké výroky zoufalého vzpouzení se jako od Jeremiáše. Boží slovo mu bylo pokladem, teď mu však přináší jen utrpení: „*Proč je má bolest trvalá a má rána nevyléčitelná a nechce se hojit? Hospodine, stal ses mi tím, kdo jako by lhal, vodou nestálou...*“ Bůh mu přesto odpovídá, napomíná ho a kárá: „*Proto praví Hospodin toto: Jestliže se obrátíš, vrátím tě k sobě, staneš přede mnou. Budeš-li pronášet vzácná slova, nic bezcenného, budeš mými ústy. Oni se musejí obrátit k tobě, ty se k nim neobracej. Učinil jsem tě vůči tomuto lidu nedostupnou bronzovou hradbou. Budou proti tobě bojovat, ale nepřemohou tě, neboť já jsem s tebou, abych tě spasil a vysvobodil...*“

Sám Jeremiáš potřeboval také obrácení. Jen když bude ochoten vykročit ze své zahořklosti a obrátit se k důvěře, zůstane Božím poslem. Ale jeho duševní krize nezmizela; jeho zápas o břemeno poslání pokračoval dál: „*Přemlouvals mě, Hospodine, a dal jsem se přemluvit. Zdolal jsi mě a přemohl. Po celé dny jsem jen pro smích, každý se mi vysmívá. Sotvaže promluví, upím, přivolávám násilí a zhoubu, neboť Hospodinovo slovo mi přináší jen potupu a pošklebky po celé dny. Řekl jsem: Nebudu je připomínat, už nebudu v jeho jménu mluvit, avšak je v mém srdci jako hořící oheň, je uzavřeno v mých kostech, jsem vyčerpán tím, co musím snášet, dál už nemohu.*“ Jeremiáš proklínal celou svou existenci. Ve své beznaději už neviděl v životě a ve svém poslání žádný smysl. Všechno bylo marné. Prudké vnitřní konflikty a potupa, do níž proroka jeho povolání přivedlo, ho nutily hledat útočiště v Hospodinu. Zakusil, že Boží volající hlas jej po každé porážce opět napřímí, obejmě jej, posílí, nese. V tomto společenství s Bohem mohl Jeremiáš nakonec odolat rozleptávajícím účinkům bojácnosti, úzkosti, beznaděje, nepřátelství, samoty, zoufalství, nepochopení i neúspěchu. Říká: „*Hospodine, tobě jsem svěřil svou při...*“ Touto svou reakcí odpovídá na otázku „co dělat“: vzdát se nepomůže, vyhybat se vede do slepé uličky; Bůh se povolání člověka nevzdává, protože „*Boží dary a jeho povolání jsou neodvolatelné*“ (srov. Řím 11,29). Hospodinu předkládá svůj spor, touží vidět Boží pomstu nad svými nepřáteli. Pomsta v biblickém slova smyslu neznamená odvetu, ale především nápravu do původního stavu.

5. Slovo Boží

Jer 20,7-12:

Přemlouvals mě, Hospodine, a dal jsem se přemluvit. Zdolal jsi mě a přemohl. Po celé dny jsem jen pro smích, každý se mi vysmívá. Sotvaže promluví, upím, přivolávám násilí a zhoubu, neboť Hospodinovo slovo mi přináší jen potupu a pošklebky po celé dny. Řekl jsem: "Nebudu je připomínat, už nebudu v jeho jménu mluvit", avšak je v mém srdci jak hořící oheň, je uzavřeno v mých kostech, jsem vyčerpán tím, co musím snášet, dál už nemohu. Z mnoha stran pomluvy slyším. Kolkolem děs! "Udejte ho!" "Udáme ho!" Kdekdo z těch, s nimiž jsem pokojně žil, čeká, až se zhroutím. "Snad se dá nachytat, pak ho přemůžeme, zajmeme ho a pomstíme se mu." Ale Hospodin je se mnou jako přesilný bohatýr, proto moji pronásledovatelé upadnou a dál nebudou moci, velice se budou stydět, že nebudou mít úspěch, jejich věčná hanba nebude zapomenuta. Hospodine zástupů, který zkoumáš spravedlivého, ty vidíš do ledví i do srdce, kéž spatřím tvou pomstu nad nimi. Vždyť tobě jsem předložil svůj spor.

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Každý člověk může zažít krizi a chvíle své vlastní slabosti. Kdo ji sám prožil, je milosrdnější a soucitnější s těmi, kdo ji prožívají také. Člověk se ocitá na velké křižovatce: buď vše vzdát, nebo se nově a mnohem víc odevzdat do rukou Božích. S Bohem lze pravdivě hovořit o bolesti svého srdce, o svém strachu a zranění. Před Bohem není třeba si na nic hrát. Zůstáváme-li ve chvílích krize sami a uzavíráme se do svých zranění, nic neřešíme. Svěříme-li se do Božích rukou, znovu objevujeme naději a důvěru. Jsme v pokušení všimnout si množství negativních věcí ve svém okolí. To může způsobit, že postupně zvlažníme: proč se modlit a být velkodušný, když je kolem nás tolik problémů. Pokud propadáme smutku a polevujeme v horlivosti, pouze napomáháme šíření zla. Zlo můžeme přemoci jen dobrem a šíření hříchu zabrzdit vroucností, radostí a nadějí. Negativní věci kolem nás ubližují pouze tehdy, když na ně reagujeme špatně – strachem, nepokojem, malomyslností, smutkem, když v sobě živíme hořkost a zlobu, když se vzdáváme. Pokud nás utrpení činí zahořklými a zlými, je to proto, že naše srdce je prázdné od víry, naděje a lásky. Pokud však v něm přebývá bezvýhradná důvěra v Boha, pokud cílem našeho života není hledat svůj prospěch, ale konat Boží vůli, milovat Boha celým svým srdcem a milovat bližního jako sám sebe, pak do něj zlo nepronikne. Utrpení ano, ale zlo ne. Jak reaguji na zlo kolem sebe? Jsme schopni vidět a hledat také dobro ve svém okolí a v srdci druhých lidí? Předkládám Bohu bolest svého srdce a bolest druhých? Jak lze doprovázet ty, kteří procházejí vnitřní bolestí a krizí?

7. Jak žít a svědčit

- Předložit Bohu pravdivě svůj strach, bolest a výčitku
- Varovat se malomyslnosti a zatrpklosti
- Modlit se za ty, kdo krizí procházejí
- *Moje konkrétní rozhodnutí:*

.....

8. Modlitba

K tobě volám, Hospodine, má Skálo, nebuď ke mně hluchý, neodvracej se ode mě, abych se nepodobal těm, kdo klesají do hrobu. Slyš mou úpěnlivou prosbu, když k tobě volám, když vztahuji své ruce k tvému svatému chrámu. Požehnan buď Hospodin, že vyslyšel mou úpěnlivou prosbu! Hospodin je má síla a můj štít, důvěřuje v něho mé srdce, dostal jsem pomoc, proto jásá mé srdce a svou písní ho chválím.

(podle Žalmy 28)

9. Pro poučení:

Uvedení do knihy proroka Jeremiáše

1. Pojem prorok a prorocství	
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	
4. Ozeáš	
5. Izaiáš	
6. Micheáš	
7. Jeremiáš	
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	
10. Aggeus a Malachiáš	

1. Život a služba proroka Jeremiáše:

Jeremiášova osobnost je vykreslena nejdokonaleji ze všech SZ proroků. Žádný jiný prorok neposkytuje tak hluboký vhled do svého nitra a nesděljuje své zážitky jako on. Odvažuje se vyjádřit své zcela individuální pocity a vnitřní krize. Jeho upřímnost, jeho hřejivá lidskost z něho činí postavu člověku velmi blízkou.

Narodil se v kněžské rodině v Anatotu asi 4 km na severozápad od Jeruzaléma kolem r. 650 př. Kr. Jeho otec se jmenoval Chilkijáš. Jeho jméno znamená „Jahve vyvyšuje“ nebo „Hospodin napřimuje“. Své povolání líčí velmi něžným způsobem: „*Stalo se ke mně slovo Hospodinovo: Dříve než jsem tě vytvořil v životě matky, znal jsem tě, dříve než jsi vyšel z lůna, posvětil jsem tě, dal jsem tě pronárodům za proroka. Nato jsem odpověděl: Ach, Panovníku Hospodine, nevím, jak bych mluvil. Jsem přece chlapec“ (srov. Jer 1,4-6)*. Tento úkol v něm vyvolal zděšení. Jako ostatní vyvolení si také on byl vědom své nedostatečnosti. Namítal, že neumí mluvit. Nešlo o nějakou vadu výslovnosti, spíše o strach před vystoupením na veřejnosti. Poukazoval na svůj věk. Podle hebrejského slova „mładý“ mu bylo teprve asi 20-25 let. Nebyl ženatý, neměl vážnost otce rodiny. V Orientě propůjčuje mluvenému slovu autoritu a platnost teprve stáří a zkušenost. Báł se, že nebude brán vážně. Znal dobře osud dřívějších proroků: odpor, výsměch, pronásledování. Bůh mu však řekl: „*Neboj se, já budu s tebou a vysvobodím tě“*:

„Ale Hospodin mi řekl: Neříkej: Jsem chlapec. Všude, kam tě pošlu, půjdeš a všechno, co ti přikážu, řekneš. Neboj se jich, já budu s tebou a vysvobodím tě, je výrok Hospodinův. Hospodin vztáhl svou ruku a dotkl se mých úst. Pak mi Hospodin řekl: Hle, vložil jsem ti do úst svá slova. Hleď, tímto dnem tě ustanovuji nad pronárody a nad královstvími, abys rozvracel a podvracel, abys ničil a bořil, stavěl a sázel... Hle, učinil jsem tě dnes opevněným městem... budou proti tobě bojovat, ale nic proti tobě nezmohou, neboť já budu s tebou a vysvobodím tě, je výrok Hospodinův.“ (srov. Jer 1,7-19)

Byl tiché a klidné povahy. Snil o tom, že stráví svůj život v polích, v rodinné radosti daleko od hluku lidí a rozporů zájmů a ctižádostí. Bůh jej však vybral, aby z něho učinil téměř „znamení, kterému se bude odporovat“. Bývá nazýván „lkajícím prorokem“. Zůstal po celý život svobodný. Jeho prorocká služba trvala asi 40 let.

Izraelský král Menaše vládl v Jeruzalémě asi 55 let. Vnitropoliticky byla jeho vláda klidná, přijímal asyrskou nadvládu a pravidelně platil povinné dávky. Duchovně ovšem šlo o dobu hlubokého úpadku. Prolil mnoho nevinné krve a přiklonil se k pohanství. Proroci, kteří působili v jeho době, byli pronásledováni a umčeni. Podle tradice nechal rozřezat dřevěnou pilou Izaiáše. Jeho syn Amon vládl jen dva roky, než byl zavražděn. Menašeho vnuk Jošijáš nastoupil na trůn ve věku pouhých osmi let. Avšak právě Jošijáš se znovu přiklonil k Hospodinu a očistil bohoslužbu. V třináctém roce Jošijášovy vlády byl Jeremiáš povolán ke službě proroka. V prvních letech svého veřejného působení Jeremiáš bojoval proti převládajícímu odpadu od víry. Vláda krále Menašeho po sobě zanechala náboženský zmatek a zpusťošení. O podzimní slavnosti r. 609 (král Jošijáš byl zabit v bitvě u Megidda) se Jeremiáš postavil na Boží příkaz do chrámové brány a ve vnitřním nádvoří hlásal:

„Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraele: Napravte své cesty a své skutky a nechám vás přebývat na tomto místě: nespolehejte na klamná slova: Je to chrám Hospodinův, chrám Hospodinův, chrám Hospodinův. Jestliže napravíte své cesty a své skutky, budete-li mezi sebou zachovávat právo, nebudete-li utlačovat bezdomovce, sirotka a vdovu, nebudete-li na tomto místě prolévat nevinnou krev a nebudete-li chodit ke své škodě za jinými bohy, pak vás nechám přebývat na tomto místě, v zemi, kterou jsem dal vašim otcům na věky věků. Ale vy spoleháte na klamná slova, jež nejsou k užítku. Smí se krást, vraždit, cizoložit, křivě přísahat, pálit kadidlo baalům a chodit za jinými neznámými bohy? A přitom přicházíte a stavíte se přede mnou v tomto domě, který je nazýván mým jménem a říkáte: Jsme vysvobození. To proto, abyste mohli páchat všechny tyto ohavnosti?...“ (srov. Jer 7,3-10)

Po šoku z královy smrti se jedině chrám ještě jevil jako záruka Boží blízkosti, která mohla pomoci a poskytnout bezpečí. Zvolání „chrám Hospodinův“ bylo zřejmě příslovečné, stalo se jakousi zaříkávací formulí k odvrácení neštěstí. Jeremiáš už nemohl hlásat nic horšího:

chrám má být zničen a obyvatelstvo ze Zaslíbené země vyhnáno. To znělo jako rouhání, za něž byl trest smrti. Proti nepohodlnému mravokárci vzniklo povstání. Baruch zaznamenává: „Když Jeremiáš domluvil, co mu Hospodin přikázal mluvit ke všemu lidu, kněží, proroci a všechen lid ho chytli a křičeli: Zemřeš! Proč jsi v Hospodinově jménu prorokoval, že tento dům bude jako Šilo a že toto město bude v troskách, bez obyvatele? Všechen lid se proti Jeremiášovi v Hospodinově domě srotil“ (srov. Jer 26,8-9). Začal výslech. Náboženští vůdcové řekli, že tento muž si zaslouží smrt. Jeremiáš se hájil, že mluví na rozkaz Boží, že odsouzení lze ještě odvrátit, bude-li následovat pokání. Někteří starší si vzpomněli, že kdysi Micheáš právě tak hlásal že z Jeruzaléma budou sutiny (srov. Mich 3,12) a že za to nebyl popraven. A protože Micheášova výzva k pokání byla vzata vážně, město zůstalo ušetřeno. Pod ochranou jednoho vysokého dvorního úředníka se Jeremiášovi podařilo rozzuřenému davu uniknout. Jeho písař Baruch však dodává, že jiný povolovaný prorok jménem Urijáš, který prorokoval proti městu zcela podobnými slovy byl násilnickým králem Jojakímem odsouzen k smrti a sťat.

Jeremiáš byl zklamaný a sklíčený. Namísto aby svými slovy dosáhl zachraňujícího obrácení lidu a především jeho vedení, vyvolal jen skandál a udělal si mnoho nepřátel. Dokonce se na něho zlobili i obyvatelé jeho domovského města Anatotu a jeho přibuzenstvo se od něho distancovalo. Osnovali proti němu vražedné plány. Upadal do stále tísnivější samoty. Boží požadavky vůči němu byly tvrdé: „Stalo se ke mně slovo Hospodinovo: Neber si ženu. Nebudeš mít na tomto místě syny ani dcery.“ Měl být podobně (jako kdysi Ozeáš) znamením pro lid: symbolicky předjímal bídný stav, do něhož se lid pro svou neochotu k pokání žene. Válkami budou rodiny rozděleny a národ bude bezdětný; nesčíslní mrtví nebudou oplakáváni a zůstanou nepohřbeni; veselé slavnosti už země neuvidí...

Přesto Jeremiáš plnil i nadále své poslání a vládě i lidu stavěl před oči jejich provinění. Nebojácně vstoupil do paláce a napomínal krále Jojakíma, aby dbal na spravedlnost při uplatňování práva a aby neproléval nevinnou krev. Navzdory těmto odvážným slovům se Jeremiášovi zprvu nic nestalo - Bůh chránil svého posla, takže mohl i nadále varovat. Když opakoval svou předpověď o trestu v chrámovém nádvoří, zasáhl kněz Pašchúr, syn vrchního chrámového dohlázele. Dal proroka Jeremiáše zbít a vsadit do klády. Sotvaže byl příštího rána uvolněn, opakoval Jeremiáš před Pašchúrem ihned svou hrozbu znova.

Baruch zapsal Jeremiášova slova a jeho svitek dali přinést králi a byl předčítán. Král však svitek nechal spálit. Jeremiáš odešel do ústraní. Vyléval svou hořkost před Pánem a prožíval hlubokou krizi, ve které však obstál a vytrval. V roce 597 byl Jeruzalém poprvé dobyt Babyloňany. Král, královská rodina a tisíce lidí byli odvečeni do Babylonie, chrám byl vypleněn. Nabuchodonosor dosadil za krále Sidkijáše. Ten však byl slabý a vrtkavý. Proto Nabuchodonosor přitáhl podruhé a po jeden a půlletém obléhání Jeruzaléma bylo město podruhé dobyt, tentokrát včetně chrámu, vypleněno a zbořeno. Byla odvečena druhá vlna vyhnanců a Jižní království přestalo existovat.

Jeremiáš se až doposledka snažil katastrofu odvrátit. Žádal krále, aby nenavazoval vojenské spojení s Egyptem. Jedinou cestou k záchraně byl návrat k Hospodinu. Judsko se mělo podřídit babylonské nadvládě a tím kajícně uznat spravedlivý Boží soud nad svou vinou. Jeremiáš však byl označen za nenapravitelného pesimistu a velezrádce. Byl vhozen do cisterny, kde by zemřel, kdyby si jeden africký královský otrok nevyžádal od krále svolení, že jej smí vyprostit a dopravit do strážního dvora. Když králův strach a bezmoc při obléhání Jeruzaléma vyvrcholil, nechal k sobě znovu zavolat Jeremiáše, ale i tento poslední rozhovor byl bezvýsledný. Nakonec jej z vězení vysvobodili až babylonští dobyvatelé. Jeremiášovi bylo nabídnuto vysoce postavené místo v Babylonii, on však odmítl a zůstal ve zničeném městě. Začal hlásat obnovu národa a hovořil o nové smlouvě, kterou Hospodin uzavře se svým lidem.

Ti, kdo zůstali, se přes všechny Jeremiášovy protesty rozhodli uprchnout do Egypta a proroka i s jeho písařem Baruchem odvečli s sebou. Poslední scéna Jeremiášovy služby nám ukazuje starého, ale nezlomeného proroka v egyptském Tachpanchésu. Vytýkal utečencům jejich modlářství. O okolnostech jeho smrti není nic známo. Stará tradice tvrdí, že byl pryč Židy zabit v Tafni proto, aby už nemuseli poslouchat jeho výtky. Podle tradice byl ukamenován.

Duben 2009: Ezechiel – dám vám nové srdce...

být nositelem naděje

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

- Křesťanův život není bez pokušení a bez krizí
- Svě výčitky lze před Bohem poctivě a pravdivě vyslovit
- Je třeba vyjít ze své hořkosti a neuzavírat se

3. Cíl setkání

- Bůh je přítomen kdekoli
- Přijmout zodpovědnost a varovat se lhостejnosti
- Bůh může obnovit srdce člověka, posilovat naději

4. Uvedení do tématu

Boží povolání jej zastihlo daleko od Jeruzaléma v pohanském prostředí u řeky Kebaru v okolí Babylona. Měl vidění Boží slávy a Ezechiel před ním padl tváří k zemi. Bůh jej oslovil jako „lidského syna“ a pověřil ho přinášet zprávy lidu, který je neposlušný, tvrdohlavý a rebelantský. Měl sníst svitek nářků, který v jeho ústech chutnal jako med. Bůh jej varoval, že lidé nebudou jeho zvěsti naslouchat, ale zároveň mu přikázal, aby se jich nebál. O sedm dní později byl Bohem pověřen být strážcem izraelského domu. Zahynou-li přes jeho varování, není vinen. Pokud je však varovat nebude a oni zahynou, ponese za ně zodpovědnost. Být věrným strážcem pro něho bylo záležitostí života a smrti. Přesídlenci si mysleli, že trpí za hříchy svých otců. I když musí trpět všichni, odlišují se od sebe tak, že spravedliví budou žít zatímco nespravedliví zemřou.

Po pádu Jeruzaléma se Ezechiel zaměřil na budoucí naděje. Celé Ezechielovo učení od té doby kroužilo kolem vnitřní obnovy: lidé si musí vytvořit nové srdce a nového ducha, nebo spíš sám Bůh jim dá „jiné“ srdce, „nové srdce“, vloží do nich „nového“ ducha. Přítomnost Boha se všemi jejími dobry ukazuje, že bude trvale uskutečněna podstata „nové úmluvy“; dokonalé a důvěrné přátelství Boha s jeho lidem.

5. Slovo Boží

Ez 18,20-32:

„Duše, která hřeší, ta umře; syn nebude pykat za nepravost otcovu a otec nebude pykat za nepravost synovu; spravedlnost zůstane na spravedlivém a zvěle zůstane na svévolníkovi. Kdyby se svévolník odvrátil ode všech svých hříchů, jichž se dopouštěl, a dbal by na všechna má nařízení a jednal podle práva a spravedlnosti, jistě bude žít, nezemře... Což si libuji v smrti svévolníka? je výrok Panovníka Hospodina. Zdalipak nechci, aby se odvrátil od svých cest a byl živ? Když se spravedlivý odvrátí od své spravedlnosti a bude se dopouštět bezpráví podle všech ohavností, jichž se dopouští svévolník, měl by žít? Žádné jeho spravedlivé činy, které konal, nebudou připomínány, zemře za to, že se zpronevěřil, za svůj hřích, kterým se prohřešil. Vy však říkáte: Cesta Panovníkova není správná. Nuže, slyšte, dome izraelský: Má cesta že není správná, nejsou to vaše cesty, jež nejsou správné?... Obráťte se a odvráťte se ode všech svých nevěrností a vaše nepravost vám nebude k pádu. Odhodťte od sebe všechny nevěrnosti, jichž jste se dopouštěli, a obnovte své srdce a svého ducha. Proč byste měli zemřít, dome izraelský? Vždyť já si nelibuji ve smrti toho, kdo umírá, je výrok Panovníka Hospodina. Obráťte se tedy a budete žít.“

Ez 36,23-32:

„Opět posvětlím své veliké jméno, znesvěcené mezi pronárody, jméno, které jste vy uprostřed nich znesvětili. I poznají pronárody, že já jsem Hospodin, je výrok Panovníka Hospodina, až na vás ukáži před jejich očima svou svatost. Vezmu vás z pronárodů, shromáždím vás ze všech zemí a přivedu vás do vaší země. Pokropím vás čistou vodou a budete očištěni; očistím vás ode všech vašich nečistot a ode všech vašich hnusných model. A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha. Odstráním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa. Vložím vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařízeními, zachovávat moje řády a jednat podle nich. Pak budete sídlit v zemi, kterou jsem dal vašim otcům, budete mým lidem a já vám budu Bohem. Zachráním vás ze všech vašich nečistot, přivolám obilí a rozhojním je a nedopustím na vás hlad. Rozhojním ovoce na stromech i polní úrodu, takže už neponesete mezi pronárody potupu kvůli hladu. Až si vzpomenete na své zlé cesty a na své nedobré skutky, budete se sami sobě ošklivit pro své nepravosti a ohavnosti: Nečiním to kvůli vám, je výrok Panovníka Hospodina, to vám buď známo; styď a hanbi se za své cesty, dome izraelský!“

6. Náš každodenní život

Boží povolání Ezechiela dostihlo daleko v pohanské zemi. Bůh je přítomen v celém světě. Žiji myšlenkou na jeho přítomnost? Co mi zabraňuje žít v Boží přítomnosti a co mi naopak v tom pomáhá? Člověk si uvědomuje, že často v něm láska neroste nebo se ochlazuje proto, že je dušena starostmi, strachy, obavami, malomyslností. Rozvoji lásky může bránit sobectví, pýcha i jiné překážky. Většinou však bývá kořenem problémů nedostatek naděje. Kvůli nedostatku naděje nevěříme doopravdy, že nás Bůh může učinit šťastnými, a pak se snažíme být šťastní podle svých vlastních receptů. Jsme spoutáni strachem, váháním, obavami. Malá naděje, malá důvěra v to, co Boží milost může vykonat v našem život a co můžeme uskutečnit s její pomocí, má nutně za následek zúžení srdce, zmenšení lásky. Ztráta vroucnosti, rozletu, velkodušnosti v lásce k Bohu i k bližnímu je často způsobena jistou malomyslností či skrytým zoufalstvím, které už začalo zamořovat srdce a demobilizuje ho. Kvůli nezdarům, zklamáním, obtížím, zakoušení vlastní ubohosti, obavám, jež nás šírají ztrácíme energii a vzdáváme se. Lékem na to všechno, prostředkem, jak probudit lásku, není burcovat vůli, ale vzkřísit naději, nalézt novu důvěru v to, co Bůh může pro nás učinit (ať jsme jakkoli ubozí). Díky naději můžeme každé ráno začínat znovu, můžeme se rozhodnout, že budeme milovat. Co dusí moji naději? Čím můžeme druhým naději brát? Čím ji naopak můžeme posilovat?

7. Jak žít a svědčit

- Vědomě žít v Boží přítomnosti
- Být strážcem bližních, doprovázet je v modlitbě i svou konkrétní pomocí a soucitem
- Chránit a posilovat naději u sebe i u bližních

8. Modlitba

Ukaž mi, Hospodine, cestu svých příkazů, a budu ji věrně zachovávat. Pouč mě, ať zachovám tvůj zákon a chráním ho celým svým srdcem. Vod' mě po stezce svých předpisů, neboť v ní mám zalíbení. Nakloň mé srdce k svým přikázáním, nikoli však k nespravedlivému zisku. Odvrát' mé oči, ať nevidí marnost, dej mi život na své cestě.

(podle Žalmy 119)

9. Pro poučení:

Uvedení do knihy proroka Ezechiela

1. Pojem prorok a prorocství	1. Život a služba proroka Ezechiela:
2. Rozdělení proroků	Ezechiel je třetím z velkých proroků, Jeremiášův současník. I on prožil poslední neblahá léta judského království. Bůh mu však dal úkol, aby se stal hlasem naděje mezi vystěhovalci, deportovanými do Babylonie po prvním obležení města r. 597, narozdíl od Jeremiáše, který volal doma ve vlasti k duchovnímu obrácení a k politické moudrosti.
3. Amos	Jméno Ezechiel znamená „Bůh posiluje“, „Bůh je silný“ nebo „Kéž Bůh posílí“. Ezechiel byl kněz. V době jeho narození 622/21 př. Kr. žil Jeruzalém v době celonárodní reformy krále Jóšijáše. V chrámě vzkvétala náboženská činnost a dítě Ezechiel jako člen kněžské rodiny se těšil šťastnému společenství zbožných judských lidí. V dětství, které prožil ve stínu Šalomounova chrámu, se seznámil se všemi detaily této velkolepé stavby i každodenními bohoslužebnými obřady. Když byl potom odveden do Babylonu, zachoval si proto v živé paměti chrám i roli, kterou hrál v životě jeho lidu.
4. Ozeáš	Když v r. 597 př. Kr. došlo k prvnímu dobytí Jeruzaléma Babyloňany, bylo do Babylonu odvedeno v 1. vlně deportace přibližně deset tisíc předních judských občanů, mezi nimi i Ezechiel. Vyhnanství se stalo jeho osobním zážitkem. Ve věku 25 let byl náhle přemístěn z Jeruzaléma a chrámu, který byl pro něho jako kněze centrem zájmu, do tábora vystěhovalců u babylonské řeky. Ačkoli chrám tentokrát zničen nebyl, bezohlední útočníci znesvětili řadu cenných nádob a odvezli je jako válečnou kořist.
5. Izaiáš	Ezechiel a jeho spoluzajatci se ocitli v naprosto neznámém prostředí a usadili se v Tel-abíbu na březích řeky Kebaru nedaleko od Babylonu. Dostali přiděly země a vše nasvědčuje tomu, že žili za příznivých podmínek. Měly dovoleny náboženské a občanské organizace. Těšili se značné svobodě a mohli těžit z příležitostí, které jim zajišťovaly slušnou životní úroveň. Zdá se, že nejhorším aspektem jejich zajetí bylo to, že se nesměli vrátit do Palestiny. Navíc sdíleli falešný názor, že byl-li Jeruzalém pokořen, bylo to jistě jen na krátkou dobu a vše se vrátí automaticky samo zpět. Za těchto okolností se jen málo mysliho na nápravu mravů a skutečný návrat k Bohu. K odstranění tohoto základního omylu, který ještě více sváděl na scesti zatrpklé mysli vystěhovalců, Bůh povolal po 4-5 letech v zajetí kolem roku 593 př. Kr. Ezechiela k prorocké službě. Bylo mu v té době asi 30 let. Jeho prorocství v dalekém exilu se v podstatě shodovalo s tím, co vytrvale hlásal Jeremiáš doma, tedy že Jeruzalém bude zničen. Na rozdíl od falešných proroků byl Ezechiel povolán varovat lid, že jejich milované město bude zničeno a že se v blízké budoucnosti do své rodné země nevrátí.
8. Ezechiel	Ezechiel prorokoval i svými činy. Provedl víc symbolických úkonů, než kterýkoli jiný prorok. Měl zachovat mlčení a mluvit k posluchačům jen na Hospodinův pokyn. Vyryl na cihlu Jeruzalém, zbudoval proti němu obležení a znázornil tak blízkou budoucnost města. Dále měl ležet 390 dní na levém boku, což představovalo trest Izraele. 40 dní měl ležet na pravém boku, tím znázornil trest, který čekal Jižní království. V té době dostával Ezechiel denní přiděl běžný při obléhání – trochu chleba a necelý litr vody. Chléb si měl péci na lidských výkalech, což ukazovalo na nečistotu Izraele. Ezechielovi se to tak přičilo, že mu Bůh dovolil, aby místo toho používal obvyklých kravinců. V noci normálně spal, ale ve dne ležel na boku a tak znázorňoval osud Jeruzaléma. Ke konci tohoto období, když již celá zajatecká kolonie věděla o Ezechielově zvláštním chování, muselo lidi šokovat, když viděli, jak si oholil hlavu i vousy a pečlivým vážením rozdělil vlasy na třetiny. Třetinu spálil, další třetinu rozsekal mečem na kousky a poslední třetinu hodil do větru: tak dramaticky zobrazil a oznámil, co udělá Bůh s Jeruzalémem, až je bude soudit. Třetina lidu zemře hladem a na mor, třetina bude pobita mečem a třetina bude do všech stran rozfoukána větrem.
9. Druhý Izaiáš	O jeho rodině nevíme nic, kromě toho, že byl ženatý. Jeho manželka náhle zemřela v den, kdy Nabuchodonosor napadl Jeruzalém, o dětech není žádná zmínka.
10. Aggeus a Malachiáš	Po pádu Jeruzaléma se Ezechiel zaměřil na budoucí naděje. Od roku 587 př. Kr. mělo jeho kázání zcela nový tón. Nebyla to už hrozba, ale útěcha v těžké situaci, k níž došlo po pádu Jeruzaléma. Stručný souhrn Ezechielova nového poselství je tento: Nikdo se nemá nechat přemoci zoufalstvím nebo pokušením k odpadu. Bůh neopustil Izraele; to, co se stalo, je jen důkazem jeho „žárlivé“ lásky, která nemůže snést nevěrnost svého lidu. Bůh si znovu zbuduje svůj národ, odstraní z něho nehodné pastýře a pošle mu „pastýře“ podle svého srdce: „ <i>Já zachráním své ovce a nikdo je už nebude loupit. Já vykonám soud mezi ovci a ovci. Ustanovím nad nimi jednoho pastýře, který je bude pást, Davida, svého služebníka.</i> “

Ten je bude pást a ten bude jejich pastýřem. Já Hospodin jim budu Bohem a David, můj služebník, bude uprostřed nich knížetem. Já Hospodin jsem promluvil.“ (srov. Ez 34,22-24).

Ať se nikomu nezdá duchovní obnova nemožná. Nic není nemožné Bohu, který může dokonce vrátit život mrtvým. To je význam velkého vidění o suchých kostech. Boží duch vede Ezechiela doprostřed údolí plného suchých kostí. Bůh proroka žádá, aby k těmto kostem promluvil. V údivu Ezechiel vidí, jak kosti obžívají. Obživa kostí symbolizuje obrození a obnovu celého Izraele.

Svatost Bohem obnoveného Izraele je objasňována posledními viděními, v nichž Ezechiel vidí nový chrám ohromných rozměrů. Bude v něm opět přebývat „Hospodinova sláva“, kterou prorok zpočátku viděl, jak se od něho vzdaluje. Z chrámu vytryskne podivuhodná voda, které bude mohutnět, až se stane řekou. Tato řeka ponese život a svěží vegetaci i do suchého okolí Mrtvého moře. To je smysl plnosti duchovního života, kterou Bůh dá svým věrným.

O následujících letech, které Ezechiel strávil ve vyhnanství, víme jen málo. Jeho poslední proroctví pochází z r. 572 př. Kr. z toho lze usuzovat, že jeho proročké působení trvalo 20 let. Když byl povolán, bylo mu třicet let a proto možná nezažil pád Babylonu a návrat zajatců za perského krále Kýra. Podle staré tradice (sv. Atanáš atd.) byl zabit od jednoho předáka, kterého káral pro jeho modloslužbu. I o Ezechielovi podobně jako o Jeremiášovi by se daly napsat pašije. Přesně ve věku, kdy měl nastoupit k oficiální chrámové službě, byl odvečen do Babylonie. Život v pohanském prostředí byl asi těžký pro kněze, vychovaného v levitské čistotě. Jeho žena, radost jeho očí, umřela zcela nečekaně, ale Ezechiel nesměl ani naříkat ani plakat, jen tiše sténat. Mnoho uložených symbolických jednání, která byla zahanbující nebo po tělesné stránce obtížná, bral na sebe bez odporu. Jeho poslání ho zavazovalo ke kárání národa i jednotlivce, jinak by sám sebe obtížil vinou. Falešní proroci pracovali proti němu, zničení chrámu ho muselo bolestně zasáhnout. Osvobození a návrat z Babylonie sice sám ještě ohlásil, ale už pravděpodobně nezažil. Přesto všechno zůstal nositelem naděje!

2. Kniha proroka Ezechiela:

Stejně jako u Izaiáše a Jeremiáše jde o soubor vidění, řečí a symbolických úkonů, které Ezechielovi učedníci shromáždili do jedné knihy. Její poselství má bohatou náplň. Mluví o vině, soudu a obrácení, o spáse, obnově a Božím milosrdenství a také o osobní zodpovědnosti jednotlivce. Hospodin není jen Bohem Izraele a jeho přítomnost se neomezuje pouze na chrám. Tento bohatý materiál kniha podává v tomto pořadí:

1. výstražná proroctví, které Ezechiel vyřkl před pádem Jeruzaléma (kap. 1-24)
2. proroctví proti pohanským národům (kap. 25-32)
3. poselství naděje a spásy po Božím trestu (kap. 33-48)

výstražná proroctví	proti pohanům	naděje a spása
1-24	25-32	33-48

Květen 2009: Druhý Izaiáš – těšte můj národ...

být nositelem útěchy

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali

- Bůh je přítomen kdekoli
- Přijmout zodpovědnost a varovat se lhostejnosti
- Bůh může obnovit srdce člověka, posilovat naději

3. Cíl setkání

- Být těшитelem, nikoli žalobcem
- Utěšovat není pouhá záležitost emocí, nýbrž reálná pomoc
- Pevná důvěra v nezaslouženou Boží věrnost

4. Uvedení do tématu

V druhé pol. 6. stol. stoupala rychle moc perského krále Kýra (559-520). Po Nebukadnesarově smrti byla babylonská říše sužována vnitřními nepokoji. Mezi judskými vyhnanci se šíří úzkosti a starosti: co jim asi přinese možné vítězství Peršanů nad Babylonií? Naději na osvobození anebo nové jářmo, ještě horší než toto? Jeruzalém leží v troskách, Izrael je v zajetí v Babylónii a tento stav trvá již dlouhou dobu. Izraelci prožívají velkou tíseň, vědí, že pro jejich hříchy na ně těžce doléhá Hospodinův hněv a myslí si, že na ně Bůh zapomněl. Prorok však slibuje, že Hospodin svůj lid osvobodí, a nabádá jej, aby tomuto zaslíbení věřil. Kniha Druhého Izaiáše začíná slovy „Těšte, těšte můj lid!“ a dává důlu také název „*Kniha útěchy Izraele*“. Hebrejský výraz „těšit“ neznamena nezávazné domlouvání, nýbrž osobní, reálnou pomoc. Významy slov „těšitel“ a „pomocník“ se v hebrejštině téměř kryjí.

Druhý Izaiáš dovede vyznávat Hospodina jako Prvního i Posledního, přestože lid upadl do otroctví a všechno ztratil. Jeho Bůh však nebyl přemožen. Modly zajdou, Hospodin stvoří všechno nové. Plným právem jsou kapitoly 40-55 označovány jako starozákonní evangelium, radostná zvěst. Jeho slova jsou výzvami k radosti, jásotu a zpěvu. Celým spisem zaznívá chvála Boha, k níž chce autor strhnout naříkající, ustrašený lid.

Nikde ve SZ se nehovoří tak důrazně o tom, že Hospodin je jediný pravý Bůh a že jedině on může pomoci. Svým skeptickým a unaveným krajanům se prorok snaží zapsat do duše základní pravdu: Bůh je stvořitel. On povolal vesmír k bytí a udržuje ho. Zná všechny své tvory. Ví o bídě jednoho každého člověka, nic neunikne jeho slitovnému zraku. Doufat v jiné bohy je marné a modloslužba je hříšná pošestilost. Ironicky líčí, jak jsou tyto figurky lidskou rukou vyráběny z běžného materiálu; je nutno je upevnit hřebíky, aby se neviklaly. Stabilitu jim dodává jejich tvůrce - člověk. Naproti tomu Hospodin drží Izrael, ba celý svět ve svých rukou. Oslovení „červíčku Jákobův“ je ve SZ zcela výjimečné, velmi výrazně popisuje postavení zajatého lidu: nepatrný, nicotný, vyvržený ze země otců, podléhá malomyslnosti a beznaději. Bůh, který všechno stvořil, zachraňuje své tvory. Kdo by napospas zkáze vydával dílo svých rukou, své vlastnictví? Jako za Mojžíše při pochodu pouští nesl Hospodin svůj lid na orlích křídlech (Ex 19,4), tak ponese i v budoucnu On, neotřesitelně věrný, svůj často tak nesnesitelně nevěrný lid:

Izrael si jeho pomoc nezasloužil; ukázal se jí nehodným. Hospodin si však Izraelce vyvolil. Stále jej nazývá „svým“ lidem. Jeho vztah k Izraeli, k Sionu, prorok přirovnává k manželskému svazku. Bůh si jej vybral ze všech národů a jeho láska k Izraeli, k Sionu, se nemění. Jedním ze základních rysů učení Druhého Izaiáše byla pevná důvěra v Boží věrnost.

5. Slovo Boží

Iz 49,14-16:

„Sijon říkával: Hospodin mě opustil, Panovník na mě zapomenul. Cožpak může zapomenout žena na své pacholátko, neslitovat se nad synem vlastního života? I kdyby některé zapomněly, já na tebe nezapomenu. Hle, vyryl jsem si tě do dlaní, tvé hradby mám před sebou stále.“

Iz 40,27-31:

Proč říkáš, Jákobe, proč, Izraeli, mluvíš takto: Má cesta je Hospodinu skryta, můj Bůh přehlíží mé právo? Cožpak nevíš? Cožpak jsi neslyšel? Hospodin, Bůh věčný, stvořitel končin země, není zemdlený, není znavený, jeho rozumnost vystihnout nelze. On dává zemdlenému sílu a dostatek odvahy bezmocnému. Mladíci jsou zemdlení a unavení, jinoši se potácejí, klopýtají. Ale ti, kdo skládají naději v Hospodina, nabývají nové síly...“

Iz 41,8-10.13-14:

„A ty, Izraeli, služebníku můj, Jákobe, tebe jsem vyvolil, potomku Abrahama, mého přítele, tebe jsem vychvátil z končin země, zavolal jsem tě z odlehlých míst, řekl jsem ti: Ty jsi můj služebník, tebe jsem vyvolil, nezavrhl jsem tě. Neboj se, vždyť já jsem s tebou, nerozhlíže se úzkostlivě, já jsem tvůj Bůh. Dodám ti odvalu, pomoci ti budu, budu tě podírat pravicí své spravedlnosti. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, držím tě za pravici, pravím ti: Neboj se, já jsem tvá pomoc. Neboj se, červíčku Jákobův, hrstko Izraelova lidu. Já jsem tvá pomoc, je výrok Hospodinův, tvůj vykupitel je Svatý Izraele.“

Iz 43,1-3.15:

„Nyní toto praví Hospodin, tvůj stvořitel, Jákobe, tvůrce tvůj, Izraeli: Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj. Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou, půjdeš-li přes řeky, nestrhne tě proud, půjdeš-li ohněm, nespálíš se, plamen tě nepopálí. Neboť já jsem Hospodin tvůj Bůh, Svatý Izraele, tvůj spasitel. Jako výkupné jsem dal za tebe Egypt... protože jsi v očích svých tak drahý, vzácný, protože jsem si tě zamiloval, dám za tebe mnohé lidi a národy za tvůj život...“

Iz 46,3n:

„Slyšte mě, dome Jákobův, všichni, kdo jste zůstali domu Izraelovu, vy, kteří jste chováni již od života matky, od matčina lůna na rukou nošení: Já sám až do vašeho stáří, až do šedin vás budu nosit. Já jsem vás učinil a já vás ponesu, budu vás nosit a zachráním.“

5. Náš každodenní život

Druhý Izaiáš 22x hovoří o tom, že Bůh přináší spásu, která je projevem a důkazem jeho milosrdné lásky. Stará se o svůj lid nejen jako pastýř a král, ale také jako otec o své syny a jako matka o své děti a muž o svou ženu. Jeho láska je tak silná, že snáší i lidský hřích a odpouští. Bůh utěšuje svůj lid, Boží nepřítel je naopak nazýván žalobcem. Jakým způsobem se chovám ke svým bližním? Jsem utěšitelem či jen žalobcem? Co může znamenat dodat druhému útěchu? Jak se tato útěcha může projevit i jinak než v citové rovině? Povzbuzuji druhé poukazem na nezlomnou Boží věrnost nebo je srážím svým odsuzováním? Mohu vydat nějaké konkrétní svědectví o mé vlastní zkušenosti s nezměrným Božím milosrdenstvím? Slyšel jsem takové svědectví od druhých?

6. Jak žít a svědčit

- Být těšitelem svého bližního
- Nezůstávat jen u falešného soucitu v pouhých emocích
- Ukazovat na nezlomnou Boží věrnost

7. Modlitba

Hospodine, mé srdce se nevypíná, nevyvyšují se mé oči, neženu se za velikými věcmi pro mě nedostižnými. Spíše jsem uklidnil a utišil svou duši jako dítě na matčině klíně; jako dítě, tak je má duše ve mně. Doufej, Izraeli, v Hospodina nyní i navěky.

(podle Žalmu 131)

8. Pro poučení:

Uvedení do knihy Druhého Izaiáše

1. Pojem prorok a proroctví	
2. Rozdělení proroků	
3. Amos	
4. Ozeáš	<p>Druhá část Izaiášovy knihy, kapitoly 40-55, se značně liší od části první. Tyto kapitoly vycházejí z období babylonského zajetí, přesněji z posledních let zajetí. Hned na počátku čteme, že Izrael „přijal dvojnásobně za všechny své hříchy“. Utiskující mocností je Babylon, ne Asýrie, jak bychom očekávali v Izaiášově době. Objevuje se jméno perského krále Kýra, někde nacházíme předpovědi o tom, že se zmocní Babylonu, pasáže 41,1-7.25 naznačují, že již dosáhl svých prvních úspěchů. V první části knihy byly většinou hrozby, plné narážek na události z dob vlády Achazovy a Chizkijášovy; ve druhé části jsou slova útěchy. Je téměř jisté, že kapitoly 40-55 jsou dílem neznámého autora z konce vyhnanství - duchovního žáka Izaiášova (exegeté jej nazývají Druhý Izaiáš) a stejně velkého proroka.</p>
5. Izaiáš	<p>Anonymní autor (tzv. Druhý Izaiáš neboli „Deutero-Izaiáš“), nazývaný také „prorok spásy“ žil a působil zřejmě v Babyloně koncem babylonského zajetí, v letech 550-538 př. Kr. Bylo to za babylonského mírumilovného krále Nabonida, který se však nestaral o vládní povinnosti. Řevnivost mezi pohanskými kněžskými bohů Marduka a Sína (Nabonid preferoval měsíčního boha Sína), nespokojenost s hospodářskou situací a tlak na deportované skupiny vedly k silné touze po lepší vládě. Tu svými sliby svobody nabízel sousední perský král Kýros. Druhý Izaiáš se stal mluvčím těch, kdo sympatizovali s Kýrem – ovšem mnohem víc z náboženských než pouhých politických důvodů. Svým poselstvím hlásal židovským zajatcům blízké vysvobození podobné vysvobození z Egypta - nový exodus a obnovu Jeruzaléma a chrámu, aby poznali, že Jahve je jediný a všemohoucí Bůh a že babylonská božstva nejsou ničím. Zdůrazňoval také, že vysvobození ze zajetí bude znamenat začátek nového období spásy, neboť Jahveho budou na celém světě uznávat za „Svatého Izraele“, jediného Stvořitele nebe i země a svrchovaného Pána lidských dějin.</p>
6. Micheáš	
7. Jeremiáš	
8. Ezechiel	
9. Druhý Izaiáš	
10. Ageus a Malachiáš	<p>Prísliby Druhého Izaiáše se naplnily. V říjnu 539 př. Kr. vtáhl Kýros do Babylonu jako vítěz. Stal se pánem celého babylonského impéria, tedy i Palestiny. Mocenská změna nebyla provázena popravami a deportacemi. Kýros vládl perské říši moudře a tolerantně. Národy, osvobozené od nenáviděného babylonského panství, mu jásaly vstříc. Kýros dovozoval i podporoval jejich národní, kulturní a náboženský život. Uloupené kultické předměty navracel zpět. To prospělo také izraelským vyhnančům. Podle Ezdráše 1,1-4 vydal Kýros už v následujícím roce 538 př. Kr. výnos, v němž Judejcům dovozoval jejich návrat do vlasti a byla jim uložena stavba nového chrámu v Jeruzalémě.</p>
	<p>Spis Druhého Izaiáše obsahuje čtyři básně, které čteme v liturgii Svatého týdne, tzv. „Písne o Božím služebníkovi“. Hovoří o dokonalém služebníkovi Božím, který hlásá pravou víru, trpí, aby usmířil hříchy svého lidu a je Bohem oslaven. Křesťanská tradice v tom vidí předpověď života a smírné smrti pravého Božího služebníka Ježíše Krista. On je tím, kdo <i>nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí</i> (srov. Iz 42,1-7). Druhá píseň (srov. Iz 49,1-9) hovoří o tom, že Hospodin je jedinou zárukou spásy i pro pohany: <i>Nestačí, že jsi mým služebníkem, abys obnovil Jakubovy kmeny a zbytky Izraele přivedl nazpět. Proto tě dám národům jako světlo, aby se spása má rozšířila až do končin země...</i>“ Třetí píseň (srov. Iz 50,4-9) hovoří o jeho pronásledování: <i>„Pán Hospodin mi dal jazyk učedníka, abych uměl znaveného poučovat utěšujícím slovem. Každého rána mi probouzí sluch, abych ho poslouchal, jak je povinnost učedníků. Pán, Hospodin mi otevřel ucho a já se nezdráhal, necouvl nazpět. Svá záda jsem vydal těm, kteří mě bili, své líce těm, kteří rvali můj vous“</i>. Čtvrtá píseň (srov. Iz 52,13-53,12) je obsahově nejvýznamnější: <i>„on nesl naše utrpení, obtížil se našimi bolestmi, ale my jsme ho pokládali za zbitého, od Boha ztrestaného a ztýraného. On však byl proboden pro naše hříchy, rozdrčen pro naše viny, tížily ho tresty pro naši spásu, jeho rány nás uzdravily.“</i></p> <p>2. Třetí Izaiáš (tzv. Tritio-Izaiáš)</p> <p>Jménem neznámý autor třetí části prorocké knihy Izaiášovy (56 - 66 kapitola) bývá nazýván Třetím Izaiášem. Žil a psal zřejmě s několika jinými žáky Druhého Izaiáše hlavně v poexilní době (po r. 538 př. Kr). V těchto kapitolách nacházíme pokyny pro zbožnou bohoslužbu a proti falešné zbožnosti a také varování před hříšným životem a modloslužbou. Dost textů Třetího Izaiáše se vztahuje na všeobecnost spásy pohanů. Nacházíme tu také četné zmínky o špatném chování navrátilců do vlasti s napomenutími k obrácení a důvěře, že Bůh potom pomůže ke zlepšení neutěšených poměrů. Nad veškerou kritikou Izraele a nad ohlášenými tresty vítězí však u Třetího Izaiáše důvěra, že Izrael je přednostně Bohem vyvolen a že jednou přijde doba mesiášského míru, kdy „bude se pást vlk a jehně vedle sebe a lev bude žrát slámu vedle dobytka (srov. Iz 65,25) a věřící budou žít ve štěstí a bohatství, když Bůh zřídí nové nebe a novou zemi.</p>

Červen 2009: Aggeus, Malachiáš – buďte rozhodní!

dát Bohu první místo

1. Modlitba nebo píseň

2. Čím jsme se na posledním setkání zabývali: *Druhý Izaiáš*

- Radost a těžkosti se navzájem nevylučují
- Rozdávat útěchu, nikoli odsouzení
- Mít účinný, nikoli falešný nebo pouze citový soucit

3. Cíl setkání

- Dávat Bohu první místo
- Nepropadat malomyslnosti, není-li vše jednoduché
- Nepochybovat o Boží lásce

4. Uvedení do tématu

Židům v Babylonii se naskytla možnost návratu domů, jenže za padesát let tam vyrostlo už nové pokolení, které znalo zemi otců jen z doslechu. Pro mnohé nebylo snadné opustit všechno, co si vybudovali, a odejít. U jiných byla naopak touha po staré vlasti tak silná, že neváhali. Nestěhovali se všichni najednou, ale ve větších či menších skupinách. Z bible víme aspoň o dvanácti takových skupinách a známe i jména jejich vůdců (*srov. Ežd 2,2+7,7.28; Neh 7,7*). Počet dvanácti je symbolický a má naznačit, že se ze zajetí vrací celý Izrael. Obnova chrámu byla nad síly navrátilců. Po návratu zjistili, že jsou ve svém bývalém domově cizinci. Pokud měli před přesídlením domy a polnosti, přešly do rukou těch, kteří zůstali v zemi. Těžko se domáhali jejich vrácení. Byli nuceni začínat úplně znovu. Přitom nezbyl ani čas ani síly na stavbu chrámu a velkorysá nabídka pomoci ze státních prostředků zůstala nevyužita. Pak začala země táhnout vojska do Egypta a zpět, úroda byla ničena, propukaly nemoci, dostavil se hlad. Perský král Kambyses nečekaně zemřel a nezanechal následníka. Po celé říši propukala povstání. Právě v této mimořádně těžké době vyvstali proroci Aggeus a Zachariáš a dokázali v lidu vyvolat nové nadšení, že se bez jakékoli cizí pomoci pustili konečně r. 520 do obnovy chrámu. Správcem Judska byl Davidovec Zerubábel, vnuk krále Jójakína.

Prorocké napomenutí začíná obviněním, že lid se nemá k budování chrámu a výtkou, že si hledí jen vlastních příbytků. V této hospodářské a duchovní bídě vyzýval Aggeus lid, aby navzdory všemu postavil Boha na místo nejpřednější. Všechna bída lidu je podle něj důsledkem neochoty k Božím dílu a Boží trest za to, že nechávají chrám v troskách. Toto vysvětlení je v naprostém protikladu k obecnému lidskému soudu a mínění, že naopak špatná hospodářská situace byla příčinou toho, proč nemohl být chrám vystavěn. Prorok to vidí právě naopak: bída, neúroda, neúspěchy jsou tu proto, že lid na chrám zapomíná. Všechna práce a všechno lidské úsilí jsou marné a poznamenané trápením a beznadějí, není-li Bůh a jeho věc na prvním místě.

Prorocko kázání nezůstalo bez odezvy. Do pěti let byl chrám vybudován. Stavěli ne proto, že se změnila poměry, nýbrž s vírou, že je Bůh přítomen a že Hospodin stojí za jejich dílem. Oproti prvnímu chrámu byl nově budovaný chrám velmi skrovný a prostý. Zvláště pro dosud žijící pamětníky prvního chrámu, bylo srovnání obou asi skličující. Také svátky, které se právě slavily, byly asi proti dřívějším velmi chudé. Jeruzalém byl poloprázdný. Vše nebylo příliš povzbuzující, vedlo k malomyslnosti a pochybnostem o smyslu dalšího budování chrámu. V této chvíli Aggeus přichází s výzvou: „Buďte rozhodní!“ V dobách krize, nouze a neúspěchů je Boží lid vyzýván k pevnosti, statečnosti a ke krajnímu odhodlání. Chrám byl dostavěn a posvěcen v roce 515 př. Kr. Nemohl sice soupeřit ani velikostí ani krásou s chrámem Šalomounovým, ale proroci utěšovali lid, že do něho vstoupí Mesiáš. Byl to chrám, do něhož chodil na roční pouť od dvanácti let věku a později s apoštoly Kristus Pán; byl zničen Římany až v roce 70 po Kr.

Příliš hmotná očekávání se nenaplnila. Chrám sice stál, ale doba slíbené spásy, často ztotožňovaná s materiálními dobry, se nedostavila. Nouze a zbídačení byly veliké. Rezignace v první polovině 5. století rostla. V mnohých Židech vyvstala otázka: „Co z toho máme, že sloužíme Bohu? Nemá to smysl.“ Vzpruha, kterou přinesli Aggeus a Zachariáš, už přestala působit. Víra znovu ochabla a objevily se staré nepořádky a provinění, zejména v kultu a v manželství. Z této doby pochází krátký spis proroka Malachiáše. Chtěl posílit ve víře ty, kdo pochybovali o Boží lásce. Kněží spolu s lidem neviděli Boží lásku. Zlehčovali Hospodinovo jméno nečistou obětí. Hřích kněží spočíval v tom, že nedávali jménu Božímu slávu, jaká mu patří. Kněžím nebyla jejich služba záležitostí srdce; stala se z ní pouhá rutina. Hospodinu však náleží úcta po celém světě. A také se mu jí dostane; vzbudí se ctitele mezi pohany, ohlašuje, že namísto nepřijatelných obětí v Izraeli budou na svých obětištích přinášet čisté oběti pohané.

5. Slovo Boží

Ag 1,2-9:

„Toto praví Hospodin zástupů: Tento lid říká: Ještě nepřišel čas, čas k budování Hospodinova domu. I stalo se slovo Hospodinovo skrze proroka Agea: Je snad čas k tomu, abyste si bydleli v domech vykládaných dřevem, zatímco tento dům je v troskách? Nyní toto praví Hospodin zástupů: vezměte si k srdci své cesty! Sejete mnoho, a sklízí se málo. Jen jezte, nenasytíte se; jen pijte, žízeň neuhasíte; jen se oblékejte, nezahřejete se. Kdo se dává najmout za mzdu, ukládá ji do dřavého váčku. Toto praví Hospodin zástupů: Vezměte si k srdci své cesty. Vystupte na horu. přivezte dříví a budujte dům! V něm budu mít zalíbení, v něm se oslavím, praví Hospodin. Pachtíte se za mnoha věcmi a máte z toho málo. Co přinesete domů, já rozvěji. Proč se to děje? Protože můj dům je v troskách, zatímco vy se staráte každý jen o svůj dům...“

Ag 2,2-5:

„Rekni judskému místodržiteli Zorobabelovi a veleknězi Jošuovi a pozůstatku lidu: Kdo zůstal mezi vámi z těch, kteří viděli tento dům v jeho prvotní slávě? A jaký jej vidíte nyní? Není ve vašich očích jen pouhé nic? Buď rozhodný, Zerubábeli, je výrok Hospodinův, buď rozhodný, veleknězi Jošuo, buď rozhodný, všechen lide země, je výrok Hospodinův. Dejte se do díla, neboť jsem s vámi, je výrok Hospodina zástupů, podle slova, kterým jsem se vám zavázal, když jste vyšli z Egypta. Můj duch stojí uprostřed vás. Nebojte se!“

Mal 1,6-8.11:

„Syn ctí svého otce a služebník svého pána. Jsem-li Otec, kde je úcta ke mně? Jsem-li Pán, kde je bázeň přede mnou, praví Hospodin zástupů vám, kněží, kteří zlehčujete mé jméno... říkáte, že Hospodinův stůl není třeba brát vážně. Když přivádíte k oběti slepé zvíře, to není nic zlého? Když přivádíte kulhavé a nemocné, to není nic zlého? Jen to dones svému místodržiteli, získáš-li tak jeho přízeň a přijme-li tě, praví Hospodin zástupů. Od východu slunce až na západ bude mé jméno veliké mezi pronárody. Na každém místě budu přinášet mému jménu kadidlo a čistý obětní dar. Zajisté bude jméno mé veliké mezi pronárody, praví Hospodin zástupů“ (*předobraz eucharistie, srov. III. eucharistická modlitba*).

6. Náš každodenní život a otázky k zamyšlení

Vždycky budeme v pokušení konzumního způsobu života. Dát Bohu první místo, dát Bohu to nejlepší. Bůh nejedná vždy podle našich představ, potkáváme různé překážky a těžkosti. Můžeme na ně reagovat vzpourou, rezignací anebo také jejich přijetím. Je důležité, zda v našem srdci zůstala naděje a zda se dokážeme opírat o Boží přísliby. Může se o nás pokoušet ochablost a malomyslnost. Co znamená Boží výzva: „Buď rozhodný“?

7. Jak žít a svědčit

- Dávat Bohu první místo, dávat mu to nejlepší
- Být rozhodný v plnění svých povinností
- Nebýt závislý na pochvalných reakcích svého okolí

- *Moje konkrétní rozhodnutí:*
.....

8. Modlitba

Bože, podivuhodná jsou tvá přikázání, proto je zachovává má duše. Otvírám ústa a nabírám dech, neboť toužím po tvých předpisech. Obrat' se ke mně a smiluj se nade mnou, jak činíváš těm, kdo milují tvé jméno. Veď mé kroky podle svého výroku, ať mi nevládne žádná nepravost. Vysvobod' mě z útisku lidí, chci dbát na tvá nařízení. Jasnou tvář ukaž svému služebníkovi a nauč mě svým příkazům!

(podle Žalmu 119)

9. Pro poučení:

Uvedení do knih proroka Agea a Malachiáše

<p>1. Pojem prorok a prorocství</p> <p>2. Rozdělení proroků</p> <p>3. Amos</p> <p>4. Ozeáš</p> <p>5. Izaiáš</p> <p>6. Micheáš</p> <p>7. Jeremiáš</p> <p>8. Ezechiel</p> <p>9. Druhý Izaiáš</p>	<p><u>1. Život a služba proroka Agea:</u></p> <p>S Ageem začíná poexilová doba prorocství. Hlavním slovem proroků před exilem byl trest, během exilu to byla útěcha, nyní obnova. Vítězný babylonský král Nebúkadnesar II. dal r. 587/6 př. Kr. jeruzalémský chrám zbořit a všechno cenné z něho dopravit do Babylona, aby předem zmařil vzplanutí nového odboje. Přitom byla patrně zničena i Hospodinova archa. Poté, co Nebúkadnesar zajistil své zemi mír, věnoval se celé své stavitelské vášni: budoval průplavy, podporoval chrámy a nadevše zveleboval Babylon. Jeho vláda povznesla zemi k nebývalému rozkvětu a blahobytu. Po jeho smrti r. 562 př. Kr. však začal rychlý úpadek, který uspíšil poslední babylonský král Nabonides. Již roku 539 př. Kr. nadšeně vítalo perského krále Kýra kněžstvo i obyvatelstvo v Babyloně jako vysvoboditele. Kýros sledoval zcela jinou politiku než Asyřané a Babyloňané před ním. Zdálo se mu, že různé národnosti v jeho říši budou spokojenější a pokojnější, když se budou v perské veleříši cítit jako doma nábožensky a hospodářsky. Proto nechtěl mít v říši deportované kmeny. Tato politika prospěla okamžitě Izraelitům, kteří se směli hned po vjezdu Kýra do Babylona vrátit do vlasti. První nevelká vlna exulantů se vrátila do Jeruzaléma hned po Kýrově dekretu. Kýros jmenoval místodržitelem v Judsku Zorobábela, daroval mu uloupené chrámové zařízení z roku 587 a dal výslovný příkaz ke znovuvybudování chrámu v Jeruzalémě.</p> <p>Zmínku o 70 letech babylonského vyhnanství je možno chápat jako zaokrouhlený údaj. Jinak by bylo jej třeba počítat od smrti Jošijášovy r. 609, kdy Juda ztratil samostatnost. Jiný názor uvádí, že 70 let uplynulo od zboření chrámu do doby, kdy navrátilci konečně začali s jeho obnovou.</p> <p>Babylonské zajetí nebylo pro Boží lid pouhou politickou katastrofou, nýbrž Božím soudem, jak jej hlásali proroci. Rovněž návrat ze zajetí nebyl jenom důsledkem politických změn, ale především Božím zásahem. Léta zkoušek sloužila k poznání vin a k pokání; nyní nastalo údobí budování a radosti.</p> <p>Výnos umožňoval návrat všem. Přesto se mnozí v Babylonii už zabydleli a raději zůstali v cizině. Nabídnuté možnosti k návratu použili jenom ti, jejichž ducha „Hospodin probudil“. Toto probuzení čili oživení není pokládáno za důsledek vnějších poměrů. Je to dílo Boží. Pro návrat se užívá výrazu „vystupovat“. Zároveň tento výraz odkazuje nepřímou na jinou oblast, z níž bylo vždycky nutné vystupovat a do níž se sestupovalo – na Egypt. Návrat ze zajetí je v podstatě cestou kajících vzatých na milost. Je líčen jako triumfální pochod, jako doklad Hospodinova konečného vítězství a jeho nezměrné a nezmenšené moci.</p> <p>Přípravy pro obnovu zbořeného chrámu začínají hned po obnovení obětní bohoslužby. Spojitost prvního a druhého chrámu byla zdůrazněna jak zřízením oltáře na jeho původním místě, tak položením základního kamene na starých základech. Druhý chrám bude nepoměrně skromnější než ten první. Do radosti a plesání však zazní také hlas pláče a smutku. Starci, kteří se pamatovali na nádheru prvního chrámu, plakali nad nepatrností toho, co se tu začíná stavět. Pokud jde o pláč starých pamětníků, není třeba chápat jej jen jako lítost nad zašlou slávou a ztrátou slavné minulosti. Mohl být i projevem opravdového pokání; vždyť právě v této chvíli si mnozí naléhavě uvědomovali, o co se svými hříchy připravili. Kromě základního kamene bylo tady do základu nového chrámu vkládáno pokání s radostnou nadějí, upínající se k Boží budoucnosti.</p> <p>První Židé, kteří se vrátili z Babylonie, aby znovu postavili chrám, brzy pozbyli odvahy. Základy nového chrámu byly položeny hned po návratu ze zajetí. Stavba však byla přerušena nejprve pro odpor Samaritánů, kteří odmítli spolupracovat a později pro lhostejnost a neochotu samotných Židů. Výstavba se zastavila na 16 let. Ezdráš jako důvod udává spory se Samariány, zatímco Ageus za to činí zodpovědnou náboženskou lhostejnost. Proroci Ageus a po něm Zachariáš nově rozněmčovali jejich síly a přiměli místodržitele Zorobabela a velekněze Jozuu, aby obnovili práci na stavbě chrámu; to se stalo v září r. 520.</p> <p>O proroku samém mnoho nevíme. Je zmíněn spolu se Zachariášem v Ezd 5,1 a 6,14. Jeho jméno souvisí s hebrejským výrazem chág = slavnost (jeho jméno tedy může znamenat „sváteční“ nebo „narozený ve svátek“) a charakterizuje i prorokovo úsilí: obnovit chrám, aby mohly být konány Hospodinovy slavnosti. Ageovo vystoupení je datováno přesně na den: od konce srpna do začátku prosince r. 520 př. Kr. Protože trvalo jen krátký čas (a v jeho díle pokračoval Zachariáš), zdá se, že byl velmi pokročilého věku, snad i pamětníkem předexilního chrámu, a že brzy po svém vystoupení zemřel.</p>
<p>10. Aggeus a Malachiáš</p>	

2. Kniha proroka Malachiáše:

Spis proroka Malachiáše je poslední knihou mezi dvanácti malými proroky. Pochází od neznámého proroka, označeného v hebrejské bibli jako Boží „posel“ - Malachiáš (Malákí = „můj posel“). O prorokově životě nevíme nic, jen z jeho spisu se lze něco o něm dozvědět: měl pozitivní vztah k levitskému kněžství a trval na tom, aby lid plnil své povinnosti v odevzdávání desátků na udržování chrámu a pro obživu jeho personálu. Měl vysoký pojem o úctě vůči Bohu a o Boží slávě. Ujišťoval národ o Boží lásce k Izraeli.

Doba sepsání knihy bývá vymezována dokončením druhého chrámu (515 př. Kr.) a příchodem Ezdráše s Nehemiášem (458-445 př. Kr.). Prorok volá k pořádku rod Lévi a odhaluje kořen všeho rozvratu v ledabyle až svévolně vykonávané obětní službě.

Příloha č. 1: pro úplnost...

Letos jsme se setkali s 11 jmény starozákonních proroků. Uvedme pro úplnost zbylá jména tzv. přísících proroků, pod jejichž jménem se nám dochovaly prorocké spisy ve Starém zákoně.

1. Sofoniáš

Po prorocích působících kolem r. 700 př. Kr (Izaiáš, Micheáš) nastalo údobí 60-70 let, kdy se zdálo, že se Hospodin odmlčel. V době krále Menašeho se rozbujela modloslužba. Hospodin sice mluvil i tehdy, ale proroci byli pronásledováni. Nedochovalo se žádné proroctví, které by se dalo zařadit do této doby. Po Menaševě vládl krátce jeho syn Amón, který šel ve šlépějích otcových. Po něm nastoupil mladičký Jošijáš, který začal náboženskou reformu. Právě za jeho vlády vystoupil prorok Sofoniáš. Je dokonce pravděpodobné, že svým vystoupením způsobil královo obrácení. Jeho působení můžeme přibližně datovat kolem r. 630 př. Kr. Byl současníkem proroka Jeremiáše.

2. Nahum

Působil patrně za vlády judského krále Jošijáše, který radikálně odstranil modlářskou bohoslužbu v Judsku. Zároveň šlo o dobu úpadu asyrské říše, kdy r. 612 př. Kr. padlo jedno z jejích hlavních měst Ninive. Právě této události se Nahumova kniha týká.

3. Habakuk

S největší pravděpodobností spadá jeho působení do prvních let po smrti krále Jošijáše, jistě před rok 597 př. Kr. (první zajetí babylonské) protože se o něm nezmiňuje.

4. Zachariáš

Po návratu z babylonského zajetí vystoupil roku 520 prorok Ageus. Na něj hned navázal svým působením Zachariáš. Lid očekával, že dokončení stavby chrámu bude znamenat začátek blažené doby, kdy bude Hospodin zase sídlit uprostřed svého lidu a Sion se stane středem všech národů. Zachariáš naproti tomu vidí, že začátek nového věku leží jen v rukou Božích.

5. Joel

Tato kniha se liší od většiny starozákonních prorockých knih tím, že neudává zařazení podle judských či izraelských králů.

6. Abdiáš

Nejmenší spis SZ. Zpravidla se jako její dobové pozadí přijímá pád judského království r. 587 př. Kr.

Literatura:

Použitá literatura:

CASTRONOVÁ F., *Seznamujeme se s Písmem svatým*, Praha, Paulínky, 2007
DILLARD-LONGMAN, *Úvod do Starého zákona*, Praha, Návrat domů, 2003
DOWLEY T., *Školní biblický atlas*, Praha, Česká biblická společnost, 1994
LÄPPLE A., *Úvod do Starého zákona*, Praha, Česká katolická charita ÚCN, 1972
Starozákonní překladatelská komise, *Výklady IV. ke SZ, knihy prorocké*, Kostelní Vydří, KNA, 1998
Sväté Písmo, Rím, Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1995

Citáty z Písma:

Starý zákon Český ekumenický překlad
Žalmy Bognerův překlad (z tzv. laického breviáře)
Nový zákon Bognerův překlad (liturgický text)